

Tyrimo realizuojant projektą „Profesinio mokymo tobulinimas atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius“ **ataskaita**

Tyrimo grupės vadovė

Marija Jotautienė

Kaunas, 2014

TURINYS

Eil. Nr.	Turinio dalis	Puslapis
	ĮVADAS	
1.	DARBO RINKOS TYRIMO REZULTATAI	
1.1.	Respondentų imtis ir atranka	5
1.2.	Klausimyno turinio struktūra	5
1.3.	Darbo rinkos tyrimo rezultatų analizė	7
2	ŠVIETIMO INSTITUCIJŲ TYRIMO REZULTATAI	
2.1.	Respondentų imtis ir atranka	30
2.2.	Klausimyno turinio struktūra	30
2.3.	Tyrimo rezultatų analizė	31
	IŠVADOS	50

IVADAS

Pastaruoju metu Lietuvos švietimo sistemos ir darbo rinkos sąveikos kontekste išryškėja tam tikros kontroversijos. Švietimo institucijos, vykdančios specialistų rengimą vadovaujantis specialistų rengimą reglamentuojančiais teisės aktais, dažnai sulaukia darbo pasaulio siūlymų tobulinti specialistų rengimą, kadangi absolventų įgytos kompetencijos ne visada atitinka darbo rinkos poreikius. Nors studijų ir mokymo įstaigos stengiasi jų suteikti mokymosi metu organizuodamos praktikas ir praktinį mokymą savo praktinio mokymo bazėse, bei praktikų įmonėse organizavimo metu, tačiau šis aspektas išlieka gana aktualus.

Iš esmės ir darbo rinkos ir švietimo sistemos atstovai pastebi ir įvardija glaudesnės sąveikos tarp darbo rinkos ir švietimo sistemos poreikį, tačiau pasigendama argumentuotų tyrimų, kurie leistų atskleisti naujas bendradarbiavimo tarp šių subjektų formas, jų poveikio galimybes. Iš dalies darbo rinkos poreikis yra įvertinamas rengiant naujas studijų/ mokymo programas, tačiau jis neatskleidžia sąveikos plačiąja prasme, o reprezentuoja kompetencijų poreikį tik konkrečios studijų/ mokymo programos kontekste.

Kauno regionas yra gana svarbus specialistų rengimo kontekste, kadangi jis tampa vis stipresniu verslo traukos centru, o apskrityje veikiančios įmonės svariai prisideda prie Lietuvos ekonomikos augimo (<http://vz.lt/article/2013/6/1>). Be to, remiantis tuo pačiu šaltiniu, 2011 m. Kauno apskritis sukūrė beveik penktadalį (19,6%) šalies BVP. Šis rodiklis yra viena didžiausių dalių Lietuvoje, lyginant su kitais šalies regionais. Labiausiai prie to prisidėjo ketvirtadaliu (24,3%) išaugusi pramonė ir 15,1% sustiprėję prekybos, transporto, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriai.

Šiame kontekste suponuojamas probleminis klausimas: *kokios švietimo institucijų ir darbo rinkos subjektų bendradarbiavimo formos galėtų įtakoti kokybiškesnį specialistų rengimą darbo rinkos poreikių kontekste Kauno regione?*

Tyrimo objektas – mokymo įstaigų ir darbdavių bendradarbiavimas.

Tyrimo tikslas – nustatyti Kauno regiono mokymo įstaigų ir darbdavių bendradarbiavimo metodus ir jų tobulinimo poreikius.

Tyrimo tikslas realizuojamas sprendžiant tokius uždavinius:

1. Išryškinti gerąją mokymo institucijų ir darbdavių bendradarbiavimo patirtį rengiant specialistus.

2. Atskleisti mokymo institucijų probleminius aspektus ugdant praktinius rengiamų specialistų gebėjimus.
3. Nustatyti trikdžius, įtakančius studentų/moksleivių praktikų organizavimą įmonėse.
4. Pateikti rekomendacijas mokymo institucijų ir darbdavių bendradarbiavimo tobulinimui formuojant praktinius studijuojančiųjų įgūdžius realioje darbo vietoje.
5. Parengti Kauno regiono mokymo įstaigų ir darbdavių bendradarbiavimo galimybių studiją.

Tyrimo metodai: statistinių duomenų analizė, anketinė apklausa.

Tyrimo organizavimas ir eiga

Tyrimas vyko 2013 metų gegužį – 2014 metų balandį.

- Pirmiausia buvo atlikta Kauno apskrities darbo rinkos subjektų statistinė analizė. Jos metu buvo nustatyti ūkio šakų subjektai, kurių veikla siejama su technologijų mokslo srities specialistų poreikiu.
- Antrajame etape buvo atlikta Kauno apskrities švietimo paslaugas teikiančių institucijų, rengiančių technologijų srities specialistus, statistinė analizė.
- Statistinės analizės pagrindu buvo apsispręsta dėl respondentų imties ir atrankos bei tyrimo metodo.
- Pasirinkus tyrimo metodu anketinę apklausą, buvo rengiami klausimynai ir atliekamas žvalgomasis tyrimas, siekiant patikrinti parengtų klausimynų patikimumą.

Anketinės apklausos metodo pagrindimas

Anketinę apklausą sudarė dviejų tipų klausimynai: klausimynas darbdaviams ir klausimynas švietimo institucijų atstovams, susijusiems su praktikų įmonėse organizavimu. Šį pasirinkimą lėmė tai, kad organizuojant praktinį mokymą profesinėse mokyklose ir kolegijose šios dvi respondentų grupės yra tiesiogiai susiję su problemomis, kylančiomis praktinių įgūdžių formavimo ir įtvirtinimo rengiant specialistus specifika, o jų nuomonė gali geriausiai reprezentuoti tyrimo objektą.

Klausimynus įmonių atstovams sudarė trys struktūriniai dariniai: a) instrukcija (atmintinė), b) statistinių kintamųjų blokas, c) diagnostinių kintamųjų blokas.

Instrukcijoje respondentams trumpai apibūdinamas tyrimo tikslas, įvardinti tyrimo iniciatoriai bei gautų tyrimo rezultatų apibendrinimo forma ir jų panaudojimo reikšmė. Siekiant mažinti nenuoširdžių atsakymų skaičių, akcentuojamas anketos anonimiškumas.

Klausimyną švietimo institucijų atstovams sudarė tokie patys struktūriniai dariniai, kad būtų galima palyginti respondentų grupių nuomonę ir daryti apibendrintas, abiems respondentų grupėms aktualias ir reikšmingas išvalgas bei išvadas. Respondentų imties santykis: 74% darbdavių atstovų ir 26% švietimo institucijų respondentų. Tokį santykį įtakojo tai, kad švietimo institucijas atstovavo praktikų organizavimo koordinatoriai, kurie paprastai kuruoja visas mokymo/studijų programas, o darbdavius atstovavo asmenys, susiję su praktikų organizavimu ir įdarbinimu, be to buvo stengiamasi parinkti skirtingos veiklos pagal ekonominę veiklos klasifikatorių, skirtingo dydžio įmonių atstovus. Respondentų klasteriai grupėse suformuoti taip: darbdavius atstovavo 19 ūkio šakų atstovai, švietimo institucijas – profesinės mokyklos ir vienintelė Kauno regione specializuota technologijos mokslų srities kolegija, kadangi technologijos mokslų srities specialistų poreikis šiuo metu yra opiausias kiekybine pasiūlos darbo rinkai prasme.

1. DARBO RINKOS TYRIMO REZULTATAI

Šioje tyrimo ataskaitos dalyje pagrindžiama darbo rinkos respondentų imtis ir atranka, klausimyno struktūra bei pateikiami darbo rinkos apibendrinti šios grupės tyrimo rezultatai.

1.1. Respondentų imtis ir atranka.

Nustatant darbo rinkos respondentų imtį buvo išanalizuoti statistiniai duomenys, kurios teikia Kauno prekybos pramonės ir amatų rūmai. Vadovaujantis šiais duomenimis 2012 metais Kauno apskrityje pagal visas teises formas veikė 17 121 ūkiniai subjektai. Tai sudaro 20,5 % Lietuvoje veikiančių ūkinių subjektų. Formuojant respondentų imtį buvo atsižvelgta į įmonių veiklos specifiką pagal Lietuvos ūkio šakų klasifikatorių, įmonės dydį, ūkio šakų vystymosi tendencijas, strategines Lietuvos ūkio plėtros tendencijas. Buvo apsispręsta apklausti valstybines įmones ir uždarąsias akcines bendroves, siejamas su technologijų mokslo srities gamyba. Išdalijus anketas tyrimo grįžtamoji 86%. Anketinės apklausos tyrimo imties lizdas – Kauno apskritis.

1.2. Klausimyno turinio struktūra

Respondentams buvo pateikta standartizuota anketa, įvertinant jos privalumus: ją nesudėtinga užpildyti ir lengva apdoroti; pateikti atsakymų variantai padeda respondentams geriau suprasti klausimą. Visi klausimai visiems respondentams ir jų pateikimo tvarka buvo vienodi, atsakymai buvo standartiniai - pateikiami keli atsakymų variantai.

Anketą sudarė 22 standartizuoti klausimai. Kadangi tyrimo metu buvo užsibrėžta įvertinti darbdavių bendradarbiavimo su profesinio mokymo institucijomis ir kolegijomis aspektus, į 18 klausimų teiginius respondentai privalėjo atsakyti išreikšdami savo nuomonę apie kiekvieną švietimo institucijų grupę. 1-4 anketos klausimai buvo informacinio pobūdžio siekiant nustatyti įmonės veiklos sritį pagal ūkio šakų klasifikatorių, jų dydį bei išryškinti, ar įmonėse dirba anksčiau minėtųjų institucijų absolventai, o taip pat nustatyti, ar įmonės per pastaruosius 2 metus priėmė dirbti profesinių mokyklų ir kolegijų absolventus. Tyrimo kontekste pastarasis aspektas yra labai svarbus, kadangi darbdaviai jau gali įvertinti specialistų parengimą realioje darbo aplinkoje, atsižvelgdami į pavestų užduočių atlikimo kokybę.

5-8 anketos klausimai buvo suformuluoti taip, kad darbdaviai galėtų vertinti absolventus ir išryškinti problemas, su kuriomis susiduriama įdarbinus profesinių mokyklų ir kolegijų parengtus specialistus.

Kadangi sėkmingas specialistų rengimas yra ypač glaudžiai susijęs su praktinių įgūdžių formavimu realioje darbo aplinkoje, 9 – 13 klausimai buvo skiriami praktikų įmonėse organizavimo aktualijoms atskleisti. 14 – 18 klausimai tyrimo metu leido atskleisti švietimo institucijų ir įmonių bendradarbiavimo aspektus. 19 – 21 klausimų pagalba tyrimo grupė siekė nustatyti jaunų specialistų motyvaciją siekiant įsidarbinti ir dalyvauti mokymosi visą gyvenimą procesuose bei atskleisti veiksnius, lemiančius sėkmingą absolventų įsidarbinimą. 22 klausimas buvo suformuluotas norint atskleisti darbdavių požiūrį į problemas, įtakojančias kokybišką, darbo rinkos poreikius atitinkantį specialistų rengimą.

Anketos formatas mišrus: buvo taikoma nominalinė skalė, kuri buvo pasirinkta siekiant palengvinti anketos rezultatų suvedimą į kompiuterines duomenų bazes. Tačiau ši skalė nebuvo taikoma visam klausimynui, kadangi tokios skalės duomenų interpretavimas yra gana ribotas. Atliekant nominalinės skalės duomenų analizę galima skaičiuoti pasirinktų atsakymų dažnumus ir tų dažnumų procentinį pasiskirstymą. Klausimyne buvo taip pat taikomos ranginė, ranginė dichotominė ir intervalinė skalės. Klausimyne vyravo struktūrizuoti plataus pasirinkimo uždari klausimai.

Klausimyno struktūra pateikiama 1 lentelėje.

Klausimyno kintamųjų struktūra

<i>EIL. NR.</i>	<i>KINTAMIEJI</i>	<i>INDIKATORIŲ SKAIČIUS</i>
STATISTINIAI KINTAMIEJI		
1.	Įmonės priklausomybė ūkio šakai	1
2.	Darbuotojų statistinė charakteristika	4
3.	Adaptacijos trukmė	1
DIAGNOSTINIAI KINTAMIEJI		
4.	Įmonės poreikių ir įsidarbinusiųjų švietimo institucijų absolventų kompetencijų dermė ir motyvacija	3
5.	Praktikų įmonėse organizavimo bruožai	6
6.	Įmonių ir švietimo institucijų bendradarbiavimo iniciatyvos ir bruožai	6
7.	Absolventų motyvacija	2
8.	Įsidarbinimo sėkmė	1
9.	Specialistų rengimo problemos	1

1.3. Darbo rinkos tyrimo rezultatų analizė

Anketinės apklausos statistinė duomenų analizė atliekama taikant aprašomosios (*deskriptyvinės*) statistikos metodus bei skaičiuojant respondentų nuomonių aritmetinį vidurkį pateikiamą procentine išraiška (*procentinis reitingas*). Santykinio rango (*procentinio reitingo*) reikšmės teoriškai gali svyruoti nuo 1 iki 100. Žemiausiai įvertintas požymis įgauna reitingą - 100. Procentinis reitingas (PR) parodo, kokią santykinę poziciją duotas požymis užima bendroje požymio reitingo skalėje.

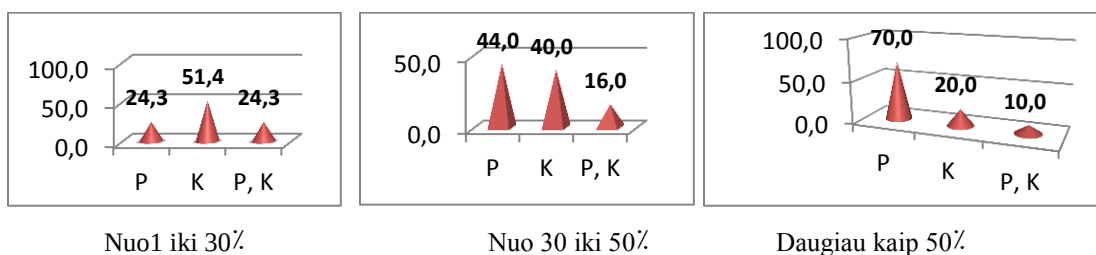
Taikant nominalinę skalę nustatyta, kad darbdavių nuomonę atstovauja 19 skirtingų ūkio šakų respondentai. Siekiant nustatyti, kokias įmones atstovauja respondentai, buvo pateikta ranginė skalė, kurioje buvo suranguotos įmonės pagal darbuotojų skaitinę reikšmę į mikro įmones (1-9 darbuotojai), smulkias (mažas) įmones (10-49 darbuotojai), vidutines įmones (50-249 darbuotojai), stambias įmones (250 ir daugiau darbuotojų). Gauti rezultatai reprezentuoja, jog tyrime dalyvavo daugiausia stambių įmonių atstovų, o antroje vietoje – vidutinių įmonių atstovai (žr. 2 lentelę).

Respondentų, atstovaujančių įmones pagal dydį, procentinis rangas

Įmonės darbuotojų skaičius	PR
1-9	15,4
10-49	13,5
50-249	32,7
250 ir daugiau	38,5
Viso:	100

Tokia susiformavusi respondentų imtis, leidžia teigti, kad tyrimo rezultatai atspindi realią situaciją, kadangi didesnėse įmonėse dirba arba atlieka praktikas daugiau absolventų arba studentų ir juos galima objektyviau vertinti.

Nustatant, kiek darbuotojų, baigusių profesines mokyklas arba kolegijas dirba įmonėse respondentams taip pat buvo pateikta ranginė skalė, kurioje suranguotos skaitinės įsidarbinusiųjų reikšmės. Įmonės darbuotojų, turinčių profesinį, koleginių išsilavinimą ribose nuo 1 iki 30 procentų, nuo 30 iki 50 ir daugiau negu 50 procentų, pasiskirstymas pateikiamas procentine išraiška 1 paveiksle.

1 pav. Įmonėse dirbančių profesinį ir koleginių išsilavinimą turinčių darbuotojų skaičius.

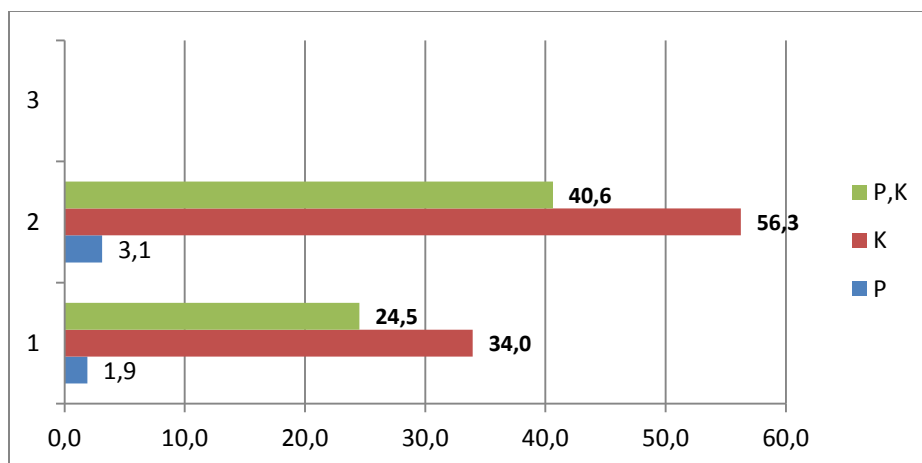
Kaip matome paveiksle, darbo rinkai yra aktualus profesinių mokyklų ir kolegijų specialistų rengimas, kadangi visose pozicijose respondentai pažymėjo, kad jų įmonėse dirba šių institucijų absolventai. Paveiksle pateikti duomenys reprezentuoja tai, jog kai kuriose įmonėse dirba tik profesinių mokyklų arba tik kolegijų absolventai, tačiau dalis respondentų pažymėjo,

kad jų įmonėse dirba abiejų tipų švietimo institucijų absolventai. Didėjant ranginei reikšmei, atitinkamai didėja profesines mokyklas baigusių dirbančiųjų skaičius, o kolegijų absolventų skaičius mažėja. Ši tendencija suponuoja išvadą, kad įmonėms išlieka aktualus kvalifikuotų darbininkų profesionalų rengimas.

Norint išsiaiškinti absolventų įsidarbinimo perspektyvas ir tuo pačių prognozuoti priimamų moksleivių/studentų skaičius, darbdaviams buvo pateiktas klausimas „*Kiek Jūsų įmonė per paskutinius 2 metus priėmė naujų darbuotojų, ką tik baigusių profesines mokyklas, kolegijas?*“. Analizuojant respondentų atsakymus nustatyta, kad nuo 1 iki 2 absolventų įdarbinimas sudaro 46,5% profesinių mokyklų absolventų ir 33,3 kolegijų absolventų, nuo 3 iki 5 įdarbinama 9,5% profesinių ir 76,2% kolegijų absolventų, nuo 6 iki 10 asmenų priimama 50,0% profesinių mokyklų ir 16,7% kolegijų absolventų, o 11 ir daugiau įdarbinamų darbuotojų sudaro 33,3% profesinių mokyklų absolventų, kai tuo tarpu kolegijų įdarbinamų absolventų reikšmė yra 0. Ir profesinių mokyklų ir kolegijų įdarbinimo procentai pasiskirstė sekančiai: 1-2 įdarbinami asmenys baigę šias institucijas sudaro 20,0%, 3-5 atitinkamai 14,3%, 6-10 darbuotojų sudaro 33,3%, o 11 ir daugiau – 66,7%. Taigi šie duomenys tiesiogiai koreliuoja su dirbančiųjų skaičiumi: didėjant ranginiam įdarbinamųjų skaičiui, didėja profesinių mokyklų įdarbinamų absolventų reikšmė.

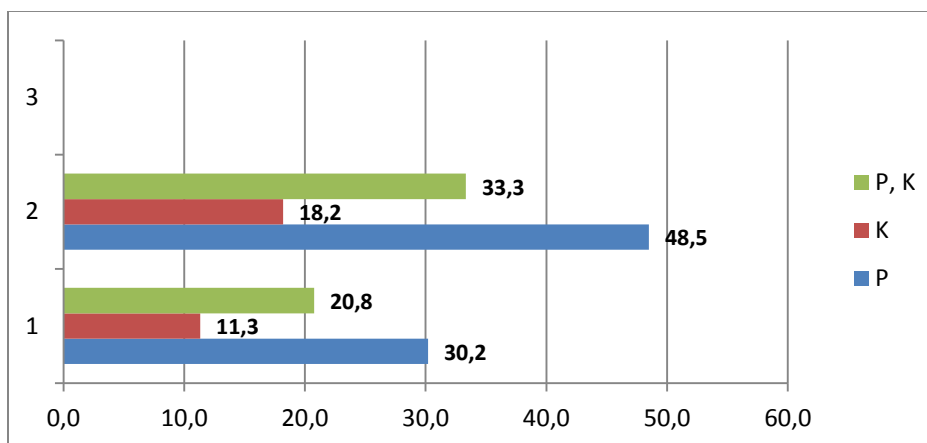
Nustačius įmonėse dirbančiųjų ir įdarbinamųjų tendencijas, tyrimo grupė siekė išsiaiškinti rengiamų specialistų kompetencijų atitikimą realiems darbo rinkos poreikiams. Tuo tikslu buvo suformuluotas klausimas „*Ar Jūsų įmonėje įsidarbinusių profesines mokyklas, kolegijas baigusių darbuotojų profesinės žinios įgūdžiai atitinka įmonės poreikius?*“. Savo nuomonę darbdaviai galėjo pareikšti pasirinkdami atsakymus „*taip, atitinka*“, „*atitinka tik iš dalies*“, „*neatitinka*“.

Į šį klausimą atsakė 60,4% respondentų, o 39,6% savo nuomonės neišreiškė. Atsakiusiųjų „*taip, atitinka*“ pasirinkimas pateikiamas 2 pav., kuriame antroje padaloje pažymėtos reikšmės atspindi atsakiusiųjų vertinimą. Kaip matome, 3, 1 % atsakiusiųjų teigia jog profesinių mokyklų absolventų profesinės žinios ir įgūdžiai atitinka įmonės lūkesčius. Tai gana žemas pasirinkimas lyginant su kolegijų absolventų vertinimu, kadangi 56,3% respondentų teigia, kad kolegijų absolventų profesinės žinios ir įgūdžiai atitinka jų lūkesčius. 40,6% respondentų neskirsto absolventų į grupes ir teigia, kad abiejų tipų absolventų profesinės žinios ir įgūdžiai atitinka jų įmonių lūkesčius.

2 pav. atsakiusių „taip, atitinka“ pasirinkimas.

Dalis respondentų mano, jog dirbantieji profesinių mokyklų ir kolegijų absolventų profesinės žinios ir gebėjimai tik iš dalies atitinka darbo rinkos poreikius (žr. 3 pav.).

3 pav. atsakiusių „atitinka tik iš dalies“ pasirinkimas.

Kaip matome 3 paveiksle, respondentų atsakymai ir šioje pozicijoje yra palankesni kolegijų absolventų vertinimui.

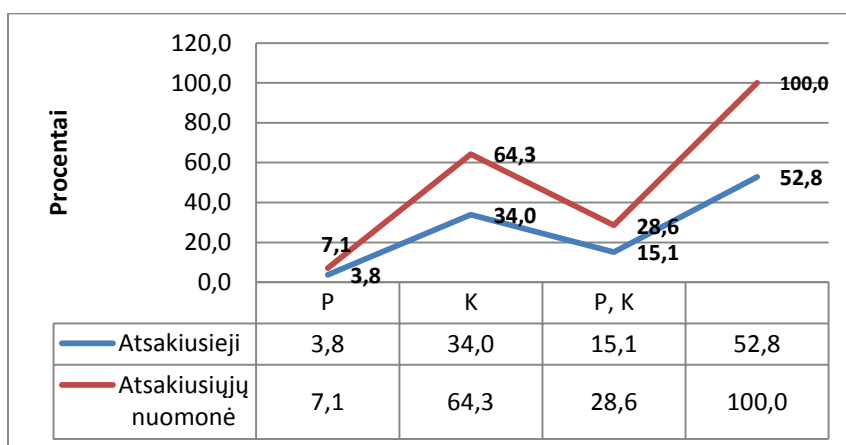
Pasirinkdami atsakymą, jos švietimo institucijų absolventų profesinės žinios ir gebėjimai neatitinka darbo rinkos poreikių, atsakiusieji (į šį klausimą atsakė 98,1% respondentų) pasirinko tik profesinių mokyklų absolventų grupę ir reikšmę įvertino 1.9%.

Taigi, apibendrinant darbdavių vertinimą, galima teigti, jog profesinių mokyklų ir kolegijų absolventai iš dalies tenkina darbo rinkos poreikius, tačiau profesinių mokyklų absolventams profesinių žinių ir įgūdžių stinga daugiau lyginant su kolegijų absolventais.

Kadangi darbo rinkoje svarbūs yra ne tik profesinės žinios ir gebėjimai, tačiau ir bendrieji gebėjimai, kurie didele dalimi gali įtakoti absolventų karjeros galimybes, respondentams buvo

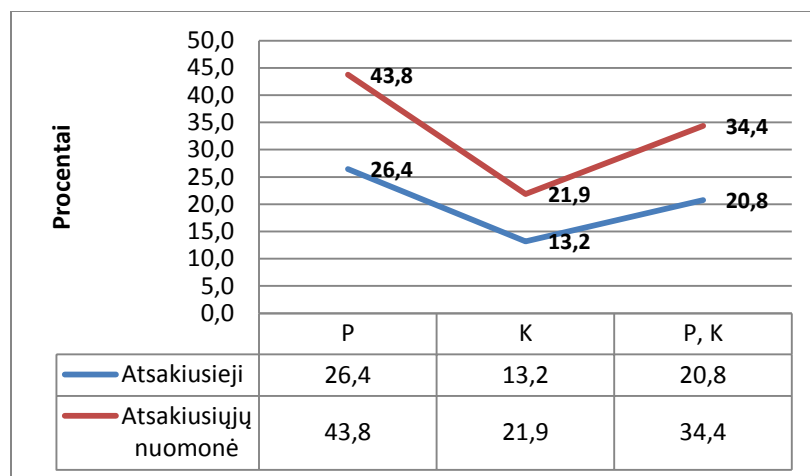
suformuluotas klausimas „Ar Jūsų įmonėje įsidarbinusių profesines mokyklas (P), kolegijas (K) baigusių darbuotojų bendrieji įgūdžiai ir asmeninės savybės (gebėjimas dirbti savarankiškai ir komandoje, suprasti ir vykdyti užduotį, lankstumas, universalumas, gebėjimas įsisavinti naujoves) atitinka įmonės poreikius?“. Respondentams buvo suteiktos vienodos atsakymų galimybės, kaip ir vertinant profesines žinias ir gebėjimus, t.y. vertinimo pasirinkimo variantai „taip, atitinka“, „atitinka tik iš dalies“, „neatitinka“.

Į klausimą atsakė 52,8% respondentų, kurie pažymėjo teigiamą įvertinimą „taip, atitinka“. Atsakiusiųjų procentinis įvertinimas pasiskirstė taip: 7,1% mano, kad darbdavių lūkesčius atitinka profesinių mokyklų absolventų bendrieji gebėjimai, 64,3% teigiamai vertina kolegijų absolventų bendruosius gebėjimus, o 28,6% respondentų neskirsto absolventų į grupes pagal išsilavinimo lygį teigdami, kad abiejų išsilavinimo lygių absolventų bendrieji gebėjimai atitinka darbo rinkos poreikius (žr. 4 pav.).

4 pav. atsakiusių „taip, atitinka“ pasirinkimas.

Nors aukščiau pateiktas pasirinkimas yra gana teigiamas kolegijų absolventų bendrųjų gebėjimų kontekste, tačiau tai vis dėlto nėra maksimaliai tenkinami darbdavių lūkesčiai, kadangi dalis respondentų bendrųjų gebėjimų atitikimą darbo rinkos poreikiams įvertino „atitinka tik iš dalies“ (žr. 5 pav.).

5 pav. Atsakiusių „atitinka tik iš dalies“ pasirinkimas.

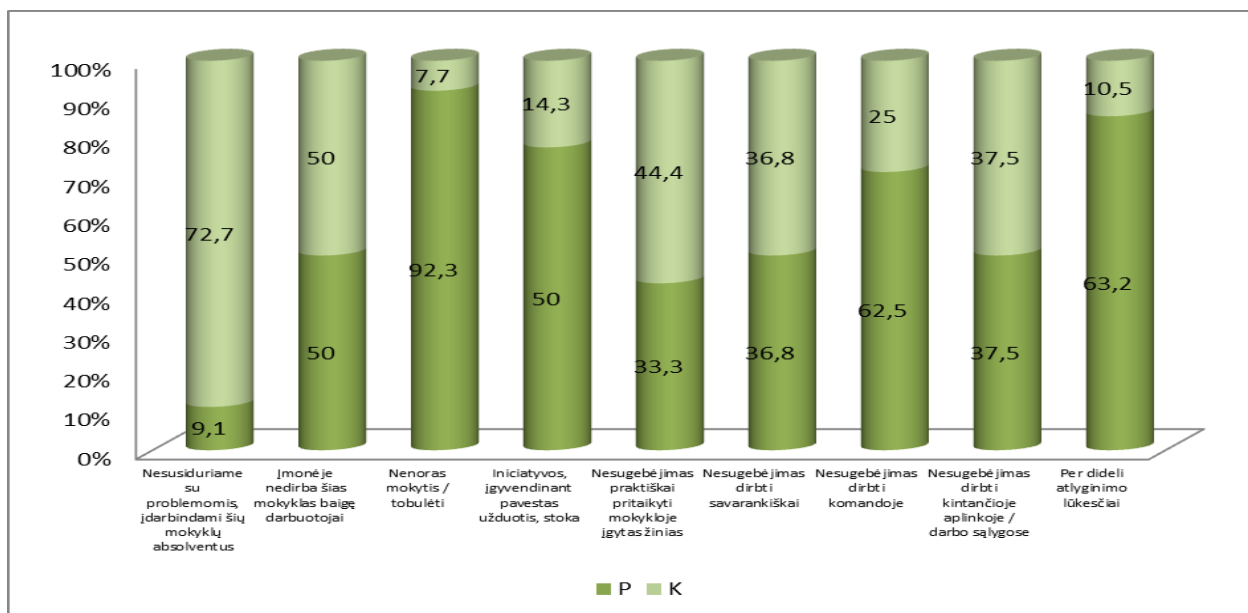
Teiginį „atitinka tik iš dalies“ pasirinko 60,4% respondentų, kurių nuomonė pasiskirstė sekančiai: 43,8% mano kad iš dalies susiformavusius bendruosius gebėjimus, reikalingus darbo rinkai, turi profesinių mokyklų absolventai, o 21,9 % respondentų šį teiginį priskiria kolegijų absolventų bendrųjų gebėjimų vertinimui. 34,4% respondentų neskirsto absolventų į grupes, o tiesiog teigia jog ir vienų ir kitų bendrieji gebėjimai tik iš dalies tenkina darbo rinkos poreikius. Atsakymas pasirenkant vertinimą „atitinka tik iš dalies“ koreliuoja su įvertinimu „atitinka“, kadangi pirmojo pasirinkimo metu buvo sąlyginai aukštas kolegijų absolventų įvertinimas, antrojo pasirinkimo atveju didesnis profesinių mokyklų vertinimo procentas, atitinkamai mažėja kolegijų absolventų „atitinka tik iš dalies“ vertinimo pasirinkimas.

Neigiamai, t.y., bendrieji absolventų gebėjimai neatitinka darbo rinkos poreikių, vertinami tik profesinių mokyklų absolventai.

Apibendrinant respondentų nuomonę jų įmonėse dirbančiųjų profesinių mokyklų ir kolegijų absolventų bendrųjų gebėjimų kontekste galima teigti, jog *kolegijų absolventai studijų metu yra įgiję daugiau bendrųjų gebėjimų, tenkinančių darbo rinkos poreikius*. Iš dalies tai įtakoja abiejų švietimo institucijų tipų mokymo programų rengimo reglamentavimas, institucijų specialistų rengimo makro tikslai, kuriuos jiems reguliuoja švietimo politika bei specialistų rengimo trukmė. Antra vertus, atsakomybė už bendrųjų gebėjimų ugdymą tenka ir žemesnei švietimo sistemos grandžiai, t.y. bendrojo lavinimo mokykloms. Kadangi stojimo į kolegijas išsilavinimo reikalavimai yra privalomas vidurinis išsilavinimas, stojantieji jau turi susiformavusius tam tikrus bendruosius gebėjimus, kuriuos jie plečia kolegijose, nors įvertinant

pasirinkimo „atitinka tik iš dalies“ rezultatus, koleginiuose studijose jų ugdymui ir formavimui reikia skirti daugiau dėmesio.

Kadangi atsakymai į 2-4 klausimus buvo pateikti siekiant nustatyti profesinių mokyklų ir kolegijų absolventų dirbančiųjų įmonėse skaičių, formuluodami septintąjį klausimą „*Su kokiomis pagrindinėmis problemomis susiduriate įdarbindami profesinių mokyklų (P), kolegijų (K) absolventus?*“ tyrėjai stengėsi identifikuoti veiksnius, įtakančius šių švietimo institucijų įdarbinimo rodiklius. Respondentams klausimai buvo pateikti ranginės dichotominės skalės formate, o pasirinkimo atsakymų į klausimus galimi teiginiai buvo „taip“ arba „ne“. Klausimo atsakymams buvo suformuluoti šie teiginiai, kaip įdarbinimą įtakančios problemos: nenoras mokytis / tobulėti; iniciatyvos, įgyvendinant pavestas užduotis, stoka; nesugebėjimas praktiškai pritaikyti mokykloje įgytas žinias; nesugebėjimas dirbti savarankiškai; nesugebėjimas dirbti komandoje; nesugebėjimas dirbti kintančioje aplinkoje / darbo sąlygose; per dideli atlyginimo lūkesčiai. 6 pav. pateikiamas šio klausimo apibendrinimas.

6 pav. Klausimo „*Su kokiomis pagrindinėmis problemomis susiduriate įdarbindami profesinių mokyklų (P), kolegijų (K) absolventus?*“ apibendrinimas.

Taip pat buvo bandyta nustatyti, ar darbdaviai susiduria su problemomis įdarbindami profesinių mokyklų ir kolegijų studentus. Respondentams buvo pateiktas vertinimui teiginys „Nesusiduriame su problemomis, įdarbindami šių mokyklų absolventus“. Į klausimą atsakė 41,5% respondentų, todėl šio teiginio gautų atsakymų patikimumas nėra pakankamai aukštas,

tačiau interpretuojant gautus rezultatus (žr. 6 pav.) galima teigti, kad įdarbinant absolventus, mažiau problemų kyla su kolegijas baigusiais specialistais.

Vertinant problemų, su kuriomis susiduria darbdaviai įdarbindami profesinių mokyklų ir kolegijų absolventus, 3,8% respondentų teigė, kad jų įmonėse nedirba šių švietimo institucijų absolventai, o abiejose grupėse atsakymai pasiskirstė tolygiai.

Vertinant konkrečias problemas iš gautų darbdavių apklausos rezultatų, skirtingų lygių švietimo institucijų absolventai vertinami skirtingai, nors bendrąja prasme, mažiau problemų sukelia kolegijos absolventų įdarbinimas.

Profesinių mokyklų absolventų įdarbinimo kontekste ypatingas dėmesys atkreiptinas į absolventų nenorą tobulėti (jį atskleidė 92,3 proc. respondentų). Antroji profesinių mokyklų absolventų įdarbinimo problema yra jų per dideli lūkesčiai darbo užmokesčiui (63,2%). Abu šie vertinimai suponuoja išvadą, kad profesinių mokyklų absolventai neadekvačiai vertina savo žinias ir gebėjimus, t.y., jie nenori jų plėsti ir tobulinti, kai tuo tarpu nori gauti už darbą didelį atlyginimą.

Kolegijos, siekdamos rengti absolventus, kurie tenkintų darbo rinkos poreikius, turi atkreipti dėmesį į teorijos ir praktikos sintezę studijų procese, kadangi 44,4 % darbo rinkos respondentų dalyvavusių apklausoje probleminiu aspektu įvardija kolegijas baigusių absolventų nesugebėjimą praktiškai pritaikyti mokykloje įgytas žinias. Atkreiptinas dėmesys ir į gebėjimą dirbti kintančioje aplinkoje / darbo sąlygose bei gebėjimą dirbti savarankiškai. Šias įvardintas problemas būtų galima sėkmingiau spręsti efektyviai organizuojant praktinį mokymą įmonėse praktikų metu.

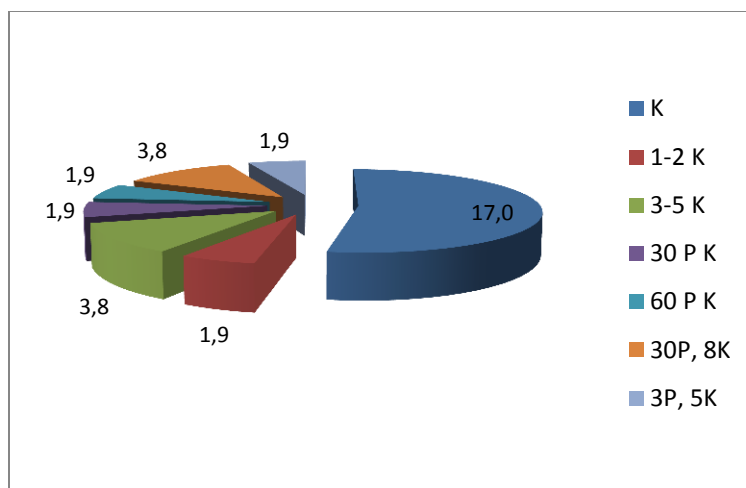
Vienas iš sėkmingos absolventų karjeros veiksnių yra jo sėkminga adaptacija įmonėje, bei šio proceso trukmė, kuri tiesiogiai koreliuoja su gebėjimu vykdyti sudėtingas užduotis bei prisiimti atsakomybę už jų atlikimą. Įvertinus šiuos aspektus, respondentų buvo klausiama „*Kiek vidutiniškai laiko užtrunka naujam, profesinę mokyklą (P), kolegiją (K) baigusiam, darbuotojui adaptuotis / pradėti pilnu pajėgumu dirbti įmonėje?*“ darbdaviams buvo pateikta ranginė skalė, kurioje adaptacijos trukmė buvo suranguota nuo 1 mėnesio iki 6 mėnesių ir daugiau.

Įdarbintųjų profesinių mokyklų (P) ir kolegijų (K) absolventų adaptacijos trukmė

Rangas	P		K		PK	
	Atsakiusieji (%)	Atsakiusiųjų pasirinkimas (%)	Atsakiusieji (%)	Atsakiusiųjų pasirinkimas (%)	Atsakiusieji (%)	Atsakiusiųjų pasirinkimas (%)
<i>Iki mėnesio</i>	3,77	10,53	22,64	63,16	9,43	26,32
<i>1 – 3 mėnesius</i>	26,4	50,0	17,0	32,1	9,4	17,9
<i>Iki 6 mėnesių</i>	9,4	29,4	7,5	23,5	15,1	47,1
<i>Daugiau kaip 6 mėn.</i>	-	-	5,7	75	1,9	25

Analizuojant 3 lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti, kad kolegijų absolventai darbo vietoje adaptuojasi greičiau (iki mėnesio - 63,16%). Profesinių mokyklų absolventų adaptacijos aukščiausias rodiklis yra range nuo 1 iki 3 mėnesių (50,0%). Rangų reikšmės „iki 6 mėnesių“ ir „daugiau kaip 6 mėnesius“ gautų rezultatų kontekste nėra reikšmingos, kadangi yra labai žemas šiuos rangus pasirinkusiųjų procentas.

Įvertinus aukščiau pateiktus respondentų atsakymus, galima daryti išvagas, jog besimokantys profesinėse mokyklose ir studijuojantys kolegijose būsimieji specialistai mokymosi ir studijų švietimo institucijose metu įsisavindami jiems siūlomų programų turinius ne gali maksimaliai gauti žinių, įgyti konkrečius gebėjimus, reikalingus darbo rinkai. Šiame kontekste yra labai svarbus mokymosi proceso metu tiesioginis sąlytis su realia verslo aplinka, todėl ypatingą svarbą įgauna praktikų organizavimas ir jų atlikimas įmonėse. Tuo tikslu tyrimo metu respondentams buvo suformuotas atskiras klausimų blokas, kurio pagalba buvo siekiama nustatyti praktikų organizavimo įmonėse efektyvumą, atskleisti problemas, galinčias įtakoti kokybišką praktikos organizavimą įmonėje. Devintojo klausimo pagalba buvo stengiamasi nustatyti, ar įmonės priima profesinių mokyklų ir kolegijų studentus praktikai. Respondentų buvo prašome nurodyti vidutinį praktikoms priimamų studentų skaičių per metus. Į šį klausimą atsakė 79,2% respondentų, o jų pasirinkimas pateikiamas 7 paveiksle.

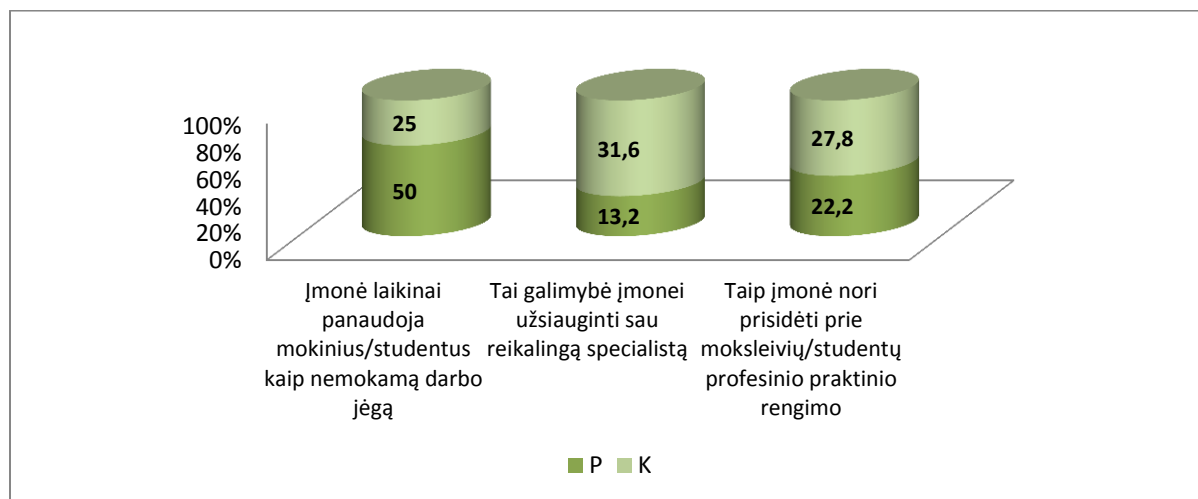

7 pav. Vidutinis įmonių priimamų praktikantų skaičius per metus.

17,0 % atsakiusių į pateiktą klausimą nurodė, kad jie priima kolegijų studentus praktikai, nenurodydami jų skaičiaus. 3, 8% procento atsakiusių teigė, kad jie priima 30 profesinių mokyklų moksleivių atlikti praktiką, o 1,9% respondentų priima 60 praktikantų, neišskiriant atskirų švietimo institucijų tipų. Lentelėje pateikti duomenys reprezentuoja tai, jog įmonės daugiau praktikų vietų suteikia profesinių mokyklų moksleiviams. Šį reiškinį galima būtų paaiškinti, tuo, kad pačiose mokymo ir studijų programose skiriasi reikalavimai praktinių įgūdžių ugdymui praktikų metu. Kolegijose pagal studijų programų rengimą reglamentuojančius teisės aktus praktikos turi sudaryti 30 %, kai tuo tarpu profesinėse mokyklose tai sudaro didesnę dalį mokymo programose. Tai įtakoja privalančių atlikti praktiką srautus, todėl santykinai didesnė profesinių mokyklų moksleivių grupė kreipiasi į įmones dėl praktikų vietų. Tačiau, nežiūrint praktikantų srautų įmonėse, teigiamas aspektas praktinių įgūdžių formavimo kontekste yra tai, kad besimokantieji sudaromos galimybės atlikti praktikas realioje darbo aplinkoje. Antra vertus, šio proceso organizavime ir darbdaviai įgyja tam tikros patirties ir gali išreikšti svarią nuomonę, įtakančią kokybiškesnį praktinių įgūdžių ugdymą tuo priartinant švietimo institucijose rengiamų specialistų kompetencijų ugdymą kintantiems darbo rinkos poreikiams.

Atliekamo tyrimo metu buvo užsibrėžta nustatyti darbdavių motyvą priimti moksleivius ir studentus praktikoms, t.y, nustatyti jų apsisprendimo dalyvauti būsimųjų specialistų praktiniame mokyme priežastis. Respondentams buvo pateiktas klausimas *“Kodėl priimate profesinių mokyklų (P), kolegijų (K) mokinius/studentus praktikai?”*. Respondentų atsakymai, pateikti 8 pav. kelia tam tikrą nerimą, kadangi 15 procentų respondentų pasirinko pirmąjį teiginį *“Įmonė laikinai panaudoja mokinius/studentus kaip nemokamą darbo jėgą”*. Taip

panaudojami 50% įmonėse atliekančių praktikas profesinių mokyklų moksleivių ir 25% kolegijų studentų. Šį nepalankų praktikantams pasirinkimą šiek tiek sušvelnina tai, kad 71,7% apklaustųjų pasirinko antrąjį argumentą „Tai galimybė įmonei užsiauginti sau reikalingą specialistą“. Nuomonių santykis dėl būsimųjų specialistų pasirengimo įmonei, pasirinkusiųjų šį argumentą respondentų grupėje yra palankesnis kolegijų studentams (31,6%). Galima daryti prielaidą, kad įsidarbinimo baigus studijas kontekste, kolegijų studentams atsiranda didesnės galimybės jau praktikos atlikimo metu, nes darbdaviai pasirengę investuoti į jų praktinių įgūdžių ugdymą. Santykinai nedidelis įmonių atstovų skaičius (34,0%) pageidauja realiai dalyvauti specialistų rengimo procesuose, kadangi jie pasirinko argumentą „Taip įmonė nori prisidėti prie moksleivių/studentų profesinio praktinio rengimo“. Iš jų 27,8% nori prisidėti prie kolegijų studentų profesinio praktinio rengimo, o 22,2% - prie profesinių mokyklų moksleivių profesinio praktinio rengimo.

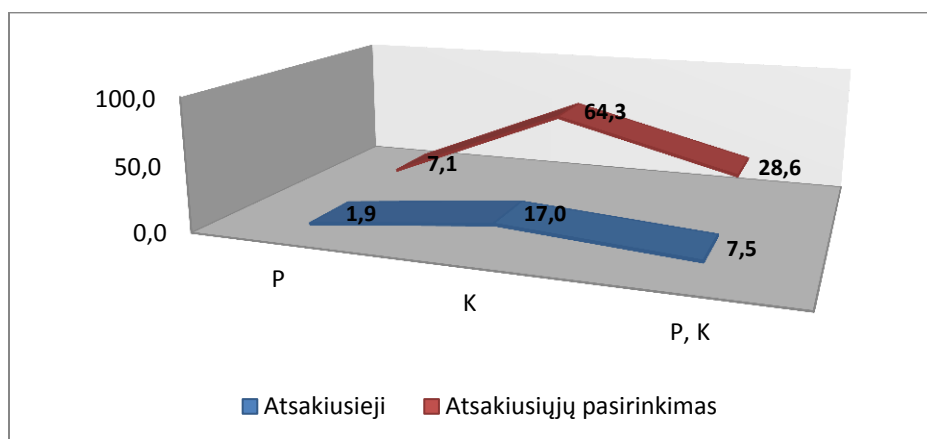

8 pav. Priežastys, dėl kurių įmonės priima praktikantus.

Efektyvus praktikų įmonėse organizavimas ir realizavimas yra sudėtingas procesas ta prasme, kad siekiant efektyvumo turi tamptariai sąveikauti abi tikslinės grupės: darbdaviai ir švietimo institucijos, todėl tikėtina, kad šio proceso organizavimo metu gali iškilti tiek įmonėms, tiek švietimo institucijoms labai konkrečių problemų. Norint jas atskleisti, tyrimo grupė pateikė visiems respondentams klausimą „Su kokiomis pagrindinėmis problemomis susiduriate priėmę profesinių mokyklų (P), kolegijų mokinius/studentus praktikai?“. Vertinimui pateiktų teiginių pasirinkimas (buvo galima rinktis po keletą teiginių) pasiskirstė taip:

- negatyvus moksleivių/studentų požiūris į praktiką - 30,2%
- moksleiviai/studentai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių - 43,4 %
- moksleiviai/studentai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių – 22,6%
- moksleivių/studentų praktinių profesinių žinių trūkumas – 39,6%
- moksleivių/studentų teorinių žinių trūkumas - 17%
- moksleiviai/studentai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją -13,2%
- nesusiduriame su problemomis, priimdami praktikai profesinių mokyklų moksleivius, kolegijų studentus – 25,4%.

Analizuojant šį aspektą, akcentuotina tai, kad santykinai nemaža dalis respondentų -26,4% teigia, jog jie nesusiduria su problemomis, o 64,3% atsakiusiųjų teigia jog nesusiduria su problemomis, kylančiomis praktika įmonėse atliekant kolegijos studentams (žr. 9 pav.).

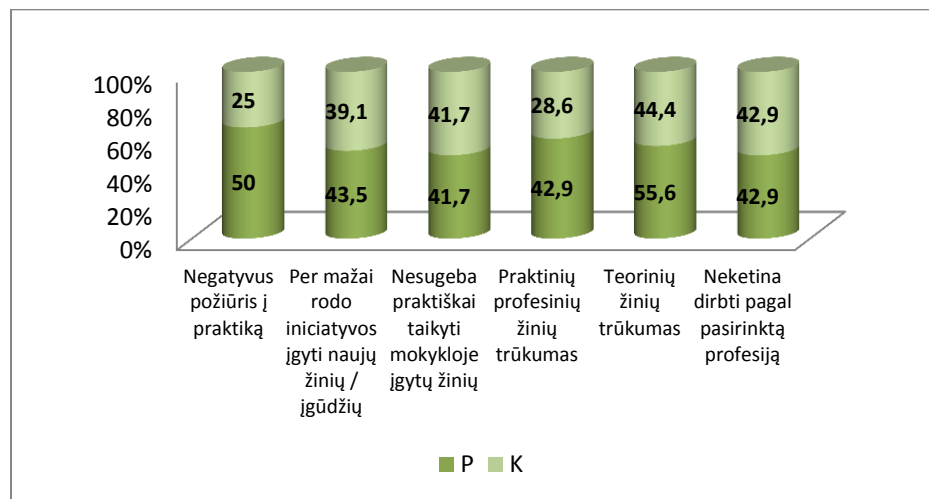

9 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas teiginiui „nesusiduriame su problemomis, priimdami praktikai profesinių mokyklų moksleivius, kolegijų studentus“.

Analizuojant nuomonių paskirstymą pagal atskirus argumentus, daugiausia respondentų pasirinko teiginį „moksleiviai/studentai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių“ - 43,4 proc., antroji pagal respondentų pasirinkimą įvardijama problema yra moksleivių/studentų praktinių profesinių žinių trūkumas – 39,6 proc., o trečioje vietoje yra teiginys „negatyvus moksleivių/studentų požiūris į praktiką“ - 30,2%. Įvardiję šias problemas, respondentai atskiras praktikantų grupes, kurioms jos būdingos, vertina skirtingai. Nors pagal respondentų pasirinkimo reikšmes negatyvus požiūris į praktiką – problema yra trečioji, tačiau ji turėtų kelti didelį nerimą profesinių mokyklų praktikų organizatoriams,

kadangi net 50% respondentų šią problemą priskiria profesinių mokyklų praktikantams. Pirmąją problemą respondentai įvardiję iniciatyvos įgyti naujų žinių ir įgūdžių stoką, taip pat atskleidžia, kad ši problema yra opesnė dirbant su profesinių mokyklų praktikantais (43,5 proc.), kolegijų praktikantams šią problemą priskiria 39,1 proc. pasirinkusiųjų šią poziciją. Respondentų dalis įvardijusi moksleivių/studentų praktinių profesinių žinių trūkumą kaip vieną iš problemų (antroji pagal pasirinkimą problema), 42,9 proc. priskiria šį reiškinį profesinių mokyklų praktikantams ir 28,6 proc. – kolegijų praktikantams.

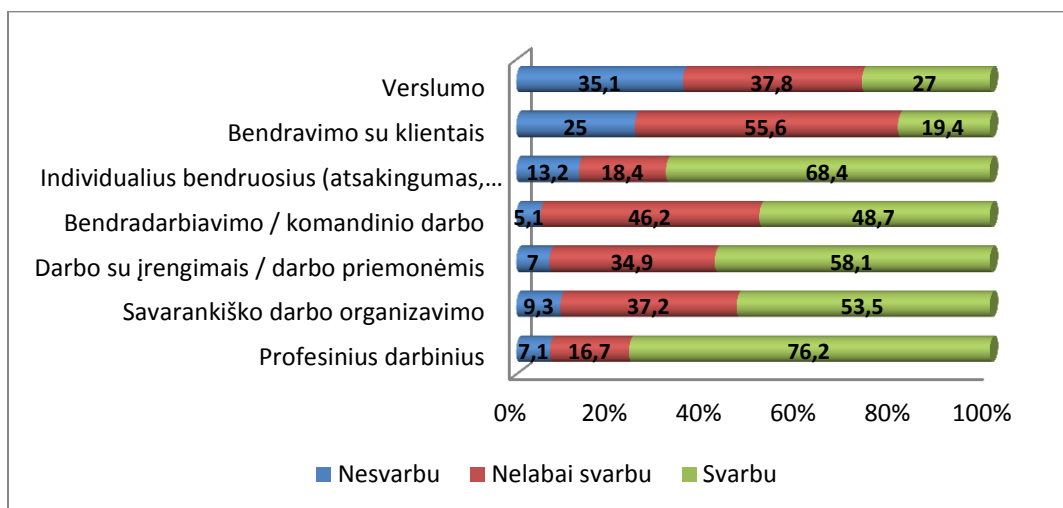
Taigi, gauti rezultatai suponuoja išvadą, kad organizuojant praktikas įmonių atstovai daugiau problemų atskleidžia profesinių mokyklų praktikantų grupėje.

10 pav. Darbo rinkos atstovams iškylančios problemos vykdant praktikas įmonėse.

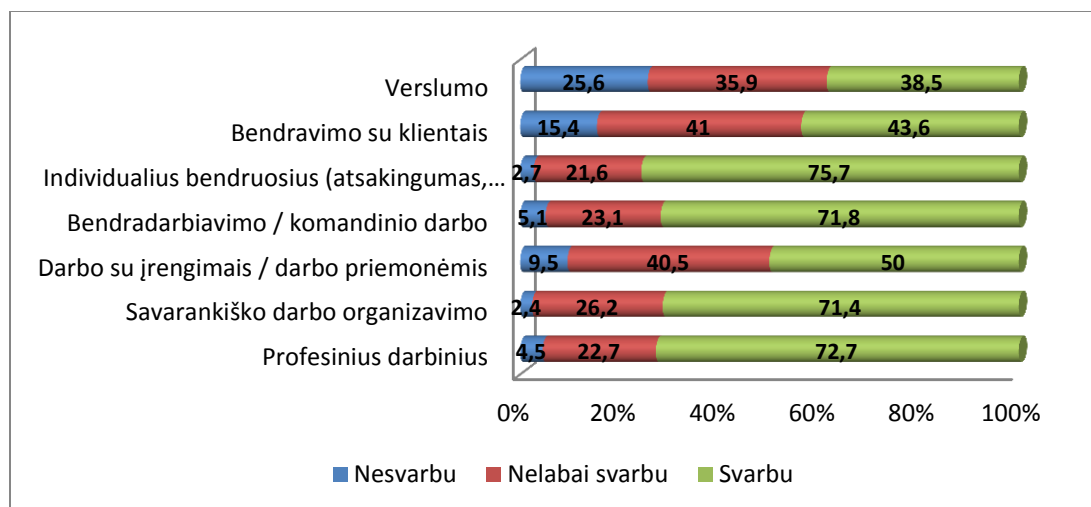
Tyrėjams buvo svarbus respondentų požiūris į tai, kokius įgūdžius reikėtų ugdyti, tobulinti ir įtvirtinti praktikų metu įmonėse. Darbo rinkos atstovams buvo pateiktas klausimas „Ivertinkite pagal svarbumą, kokius įgūdžius, profesinių mokyklų mokiniai turi labiausiai tobulinti praktikos įmonėje metu? (3 – svarbu, 2 – nelabai svarbu, 1 – nesvarbu)“. Grafiškai respondentų nuomonė pateikiama 11 paveiksle. Pagal pateiktą teiginių pasirinkimą darbdaviams labai svarbu individualių bendrųjų (atsakingumas, organizuotumas, iniciatyvumas, problemų sprendimas, universalumas ir pan.) įgūdžių (pasirinko 71,7% atsakiusiųjų), verslumo (pasirinko 69,8% respondentų), bendravimo su klientais (pasirinko 67,9 % respondentų) įgūdžių tobulinimas praktikos metu. Šis respondentų pasirinkimas atskleidžia kai kurias specialistų rengimo turinio spragas, kadangi abiejų lygių švietimo institucijų programose bendrųjų įgūdžių ugdymui yra

suteikiamas nepakankamas svoris. Tačiau lyginant respondentų pasirinkimą ir įgūdžių reitingavimą pagal svarbą pastebima, jog tarp šių segmentų yra silpna koreliacija. Reitingavime pagal svarbą (atmetus teiginio pasirinkimo faktorių), įgūdžiai, kuriuos respondentų nuomone reikėtų ugdyti praktikų metu įvardijami tokia seka: profesiniai darbiniai, individualūs bendrieji, darbo su įrengimais, , savarankiško darbo, bendradarbiavimo, verslumo ir bendravimo su klientais.

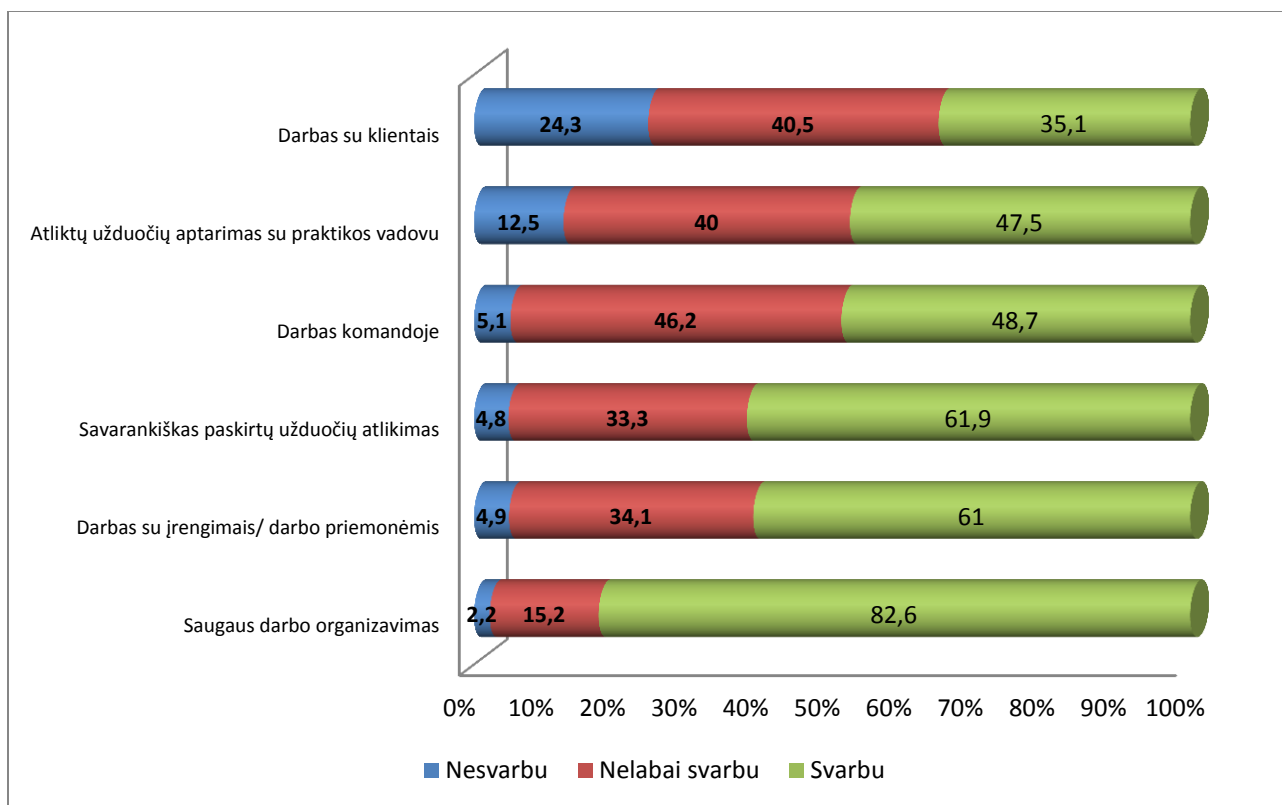
11 pav. Profesinių mokyklų praktikantų įgūdžių įmonėse praktikos metu ugdymo poreikis.

Toks pats klausimas respondentams buvo pateiktas ir siekiant nustatyti kolegijų praktikantų įgūdžių įmonėse formavimo poreikį. Šios grupės praktikantų įgūdžių formavimo įmonėse poreikis skiriasi nuo profesinių mokyklų praktikantų įgūdžių formavimo poreikio (žr. 12 pav.). Šioje praktikantų grupėje respondentai įgūdžių formavimo poreikį reitinguoja taip: individualūs bendrieji, profesiniai darbiniai, bendradarbiavimo, savarankiško darbo, darbo su įrengimais, bendravimo su klientais, verslumo. Šiai praktikantų grupei respondentai vertindami suteikia ir didesnes reikšmes pagal svarbą: pasirinkimo skalės ribos 38,5 % - 75,7%, kai tuo tarpu profesinių mokyklų praktikantų grupėje skalės ribos yra 27%-76,2%. Kaip matome, ženkliai skiriasi žemiausios skalės ribos, o aukščiausios ribos kinta nežymiai.

12 pav. Kolegijų praktikantų įgūdžių įmonėse praktikos metu ugdymo poreikis.

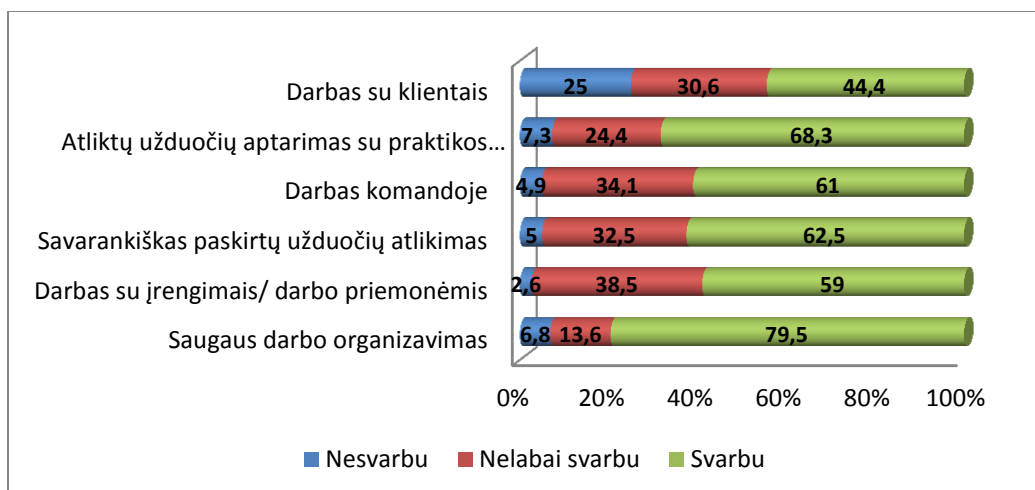
Siekiant nustatyti, kam daugiausiai dėmesio skiria įmonių atstovai dirbdami su praktikantais, buvo pateiktas klausimas „Apibūdinkite profesinių mokyklų moksleivių praktikos organizavimą Jūsų įmonėje (1 – neskiriame tam dėmesio, 2 – skiriame tam šiek tiek dėmesio, 3 – skiriame tam daug dėmesio)“. Vertinimui buvo pateikti 6 teiginiai ir viena atvira pozicija „kita“, o teiginių reitingavimui 3 pakopų skalė. 13 pav. vizualizuojamas respondentų pasirinkimas. Kaip matome, dirbdami su šia praktikantų grupe darbdaviai daugiausia dėmesio skiria saugaus darbo organizavimui, antroje vietoje – savarankiškas paskirtų užduočių atlikimas, trečioje – darbas su įrengimais. Praktikantų darbui su klientais skiriama mažiausiai dėmesio, o atsakydami į anksčiau pateiktą klausimą respondentai darbo su klientais įgūdžių formavimo svarbai skyrė taip pat paskutinę vietą.

13 pav. Profesinių mokyklų praktikantų praktikos organizavimo įmonėse akcentai.

Dirbdami su kolegijų praktikantais darbdaviai (žr. 14 pav.) taip pat daugiausia dėmesio skiria saugaus darbo organizavimui, tačiau antroje pagal svarbą vietoje šioje praktikantų grupėje yra atliktų užduočių aptarimas su praktikos vadovu, trečioje - savarankiškas paskirtų užduočių atlikimas. Mažiausiai dėmesio ir šioje grupėje skiriama praktikantų darbui su klientais, nors įvertindami šio įgūdžio formavimo svarbą ankstesnėje pozicijoje jis suranguojamas į priešpaskutinę vietą.

Apibendrinant šio klausimo respondentų atsakymų rezultatus, galima teigti, jog logiškai respondentai labiausiai akcentuoja saugaus darbo svarbą, kadangi jie atstovauja įmonėms, kuriose praktikas atlieka technologijos mokslų srities mokymo ir studijų programų moksleiviai ir studentai.

14 pav. Kolegijų praktikantų praktikos organizavimo įmonėse akcentai.

Didelis dėmesys tyrimo metu buvo skiriamas profesinių mokyklų, kolegijų ir įmonių bendradarbiavimo aspektams, kadangi be šios sąveikos nebūtų užtikrinamos, specialistų, atitinkančių kintančios darbo rinkos poreikius kompetencijų formavimo kontekste kokybiškas rengimas. Šiems aspektams atskleisti anketoje įmonių atstovams buvo suformuotas atskiras klausimų blokas. Pirmiausia buvo stengiamasi nustatyti, ar darbo rinkos atstovai bendradarbiauja su šių dviejų tipų švietimo institucijomis. Tuo tikslu buvo suformuluotas klausimas „Ar *Jūsų įmonė bendradarbiauja su profesinio mokymo įstaigomis (P), kolegijomis (K)?*“. Analizuojant respondentų atsakymus nustatyta, kad respondentų imtyje 82,0% apklaustųjų bendradarbiauja su šiomis švietimo institucijomis: 26,3% bendradarbiauja su profesinėmis mokyklomis, 36,7% bendradarbiauja su kolegijomis, o 19% bendradarbiauja ir su profesinėmis mokyklomis ir su kolegijomis. Taip pat respondentai įvardijo 22 švietimo institucijas, su kuriomis jie bendradarbiauja, su 3 ir daugiau švietimo institucijų bendradarbiauja 16,4% atsakiusiųjų. Kadangi tyrėjams buvo svarbus ne tik bendradarbiavimo rodiklis, bet ir bendradarbiavimo formos, respondentams buvo pateiktas klausimas „*Kaip Jūsų įmonė bendradarbiauja su profesinio mokymo įstaigomis (P), kolegijomis (K)?*“. Kad respondentams būtų paprasčiau atskleisti bendradarbiavimo formas, jiems buvo pateikti teiginiai, kuriuos jie rinkosi:

- Vyksta nuolatiniai sutikimai su mokyklų atstovais. Jų metu keičiamasi informacija kaip būtų galima tobulinti specialistų rengimą, vykdomas programas, tobulinti profesinius įgūdžius ir kompetencijas
- Dalyvaujame organizuojamuose mokyklų renginiuose / projektuose

- Su mokyklų atstovais bendradarbiaujame organizuojant praktinį mokymą, gamybinę praktiką
- Dalyvaujame mokyklų organizuojamuose kvalifikaciniuose egzaminuose, kvalifikavimo komisijose.
- Sudarome galimybes mokyklų mokytojams/dėstytojams susipažinti su įmonėje naudojamomis technologinėmis priemonėmis / įrenginiais, jų naujovėmis
- Padedame mokykloms atsinaujinti praktinio mokymo priemones
- Kita (įrašykite).

Pasirinkdami atsakymus respondentai juos patvirtino teiginiai „tai“ arba „ne“. Gauti teigiami rezultatai („taip“ pasirinkimas) pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė

Įmonių ir švietimo institucijų bendradarbiavimo formos

Teiginys	Taip(%)		
	P	K	PK
Vyksta nuolatiniai sutikimai su mokyklų atstovais. Jų metu keičiamasi informacija kaip būtų galima tobulinti specialistų rengimą, vykdomas programos, tobulinti profesinius įgūdžius ir kompetencijas	32,1	26,4	10,7
Dalyvaujame organizuojamuose mokyklų renginiuose / projektuose	32,1	16,0	7,1
Su mokyklų atstovais bendradarbiaujame organizuojant praktinį mokymą, gamybinę praktiką	41,9	25,8	32,3
Dalyvaujame mokyklų organizuojamuose kvalifikaciniuose egzaminuose, kvalifikavimo komisijose	34,6	65,4	0
Sudarome galimybes mokyklų mokytojams/dėstytojams susipažinti su įmonėje naudojamomis technologinėmis priemonėmis / įrenginiais, jų naujovėmis	27,6	51,7	20,7
Padedame mokykloms atsinaujinti praktinio mokymo priemones	24	0	12
Kita (įrašykite)	0	0	0

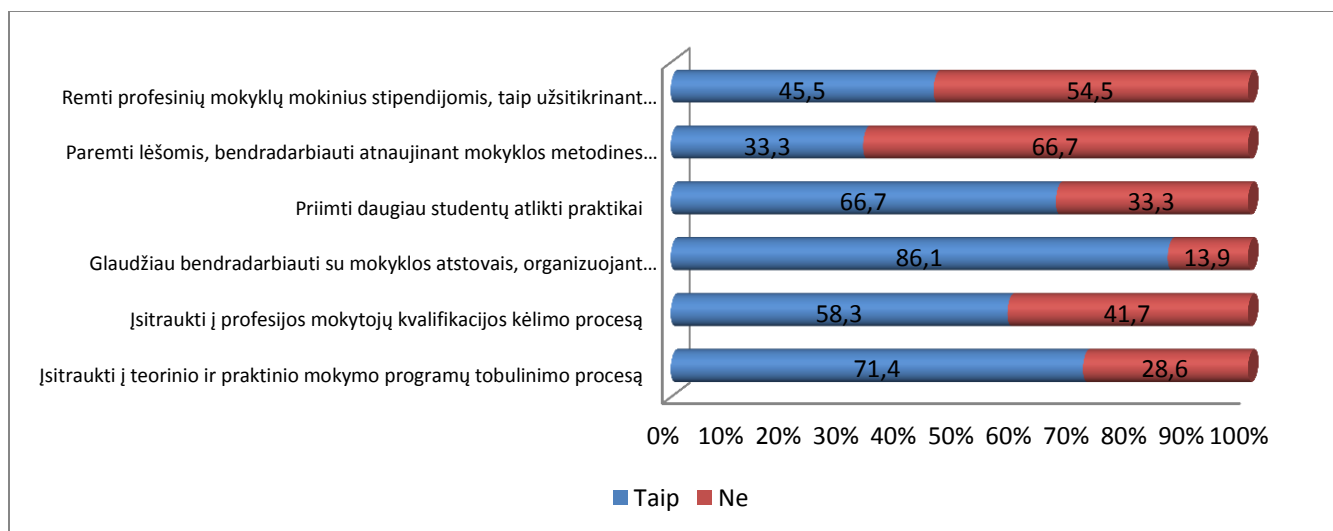
Paaiškinimas: P – profesinės mokyklos, K – kolegijos, PK-profesinės mokyklos ir kolegijos.

Kaip matome iš lentelėje pateiktų duomenų, labiausiai paplitusi įmonių ir švietimo institucijų bendradarbiavimo forma yra praktinio mokymo organizavimas. Teigiamas aspektas yra ir įmonių atstovų dalyvavimas kvalifikaciniuose egzaminuose bei kvalifikavimo komisijose, kadangi ši veikla leidžia objektyviau įvertinti diplomantų kompetencijas, ypač jų gebėjimus praktiškai taikyti teorines žinias. Kadangi švietimo institucijos nėra pajėgios specialistų rengimo procese naudoti naujausią technologinę įrangą, pedagoginiam personalui yra labai svarbu žinoti visus realius technologinius pokyčius darbo rinkoje, todėl darbdavių iniciatyvos sudaryti

dėstytojams sąlygas įmonėse susipažinti su jų naudojamomis technologinėmis priemonėmis, jų naujovėmis yra labai svarbus aspektas dėstytojų kompetencijų plėtotės kontekste.

Kadangi bendradarbiavimo turinys, intensyvumas, rezultatai priklauso nuo visų bendradarbiaujančių subjektų pastangų, tyrėjams buvo įdomu nustatyti, kaip darbo rinkos atstovai vertina švietimo institucijų pastangas palaikyti glaudų bendradarbiavimą su įmonėmis. Tuo tikslu buvo suformuluotas klausimas „*Ar, Jūsų nuomone, profesinės mokyklos (P), kolegijos (K) pakankamai bendradarbiauja su įmonėmis, siekiant parengti jų poreikius atitinkančius darbuotojus?*“. Savo nuomonę respondentai galėjo išreikšti pritardami arba nepritardami šiems teiginiams: iš dalies, šios mokyklos turėtų aktyviau ieškoti bendradarbiavimo su įmonėmis galimybių; ne, šios mokyklos per mažai bendradarbiauja su įmonėmis; neturiu nuomonės. Atsakymus į šį klausimą pateikė 92,5% respondentų. Atsakymai pasiskirstė taip: 49,1% mano, kad iš dalies bendradarbiauja, tačiau šios mokyklos turėtų aktyviau ieškoti bendradarbiavimo su įmonėmis galimybių, 20,8% pasirinko teiginį „ne, šios mokyklos per mažai bendradarbiauja su įmonėmis“, o 22,6% atsakiusiųjų neturi nuomonės. Apibendrinant tokį respondentų pasirinkimą, galima teigti, kad švietimo institucijos įdeda nepakankamai pastangų į bendradarbiavimą su darbo rinkos atstovais.

Siekiant nustatyti, ar darbo rinkos atstovai mato bendradarbiavimo su švietimo institucijomis plėtotės galimybes, buvo pateiktas klausimas „*Kokiomis priemonėmis norėtumėte/galėtumėte bendradarbiauti su profesinėmis mokyklomis, kad profesinis mokymas atitiktų jūsų įmonės / rinkos poreikius?*“. Respondentų atsakymai pateikiami 15 paveiksle. Kaip matome, darbo rinkos atstovai labiausiai pageidautų glaudžiau bendradarbiauti su mokyklų atstovais, antroje vietoje – įsitraukimas į teorinio ir praktinio mokymo programų tobulinimą, trečioje – didesnis praktikantų skaičius įmonėse. Mažiausiai galimybių respondentai mato bendradarbiaujant atnaujinant mokyklos metodinę priemonę ir įrangą skiriant tam lėšas bei remiant profesinių mokyklų moksleivius stipendijomis. Kitaip tariant, darbdaviai nenorėtų investuoti finansinių išteklių į bendradarbiavimo su profesinėmis mokyklomis plėtrą.

15 pav. Bendradarbiavimo su profesinėmis mokyklomis galimybių plėtotė.

Analogiškas klausimas respondentams buvo pateiktas ir siekiant nustatyti jų požiūrį į bendradarbiavimo su kolegijomis plėtrą. Pirmosios pozicijos, t.y. didelės bendradarbiavimo galimybės, sutapo su profesinių mokyklų bendradarbiavimo plėtros pozicijomis, o respondentai teigia, kad bendradarbiaudami su kolegijomis mažiausiai prisidėtų prie investavimo į metodinių priemonių ir įrangos atnaujinimą bei dėstytojų kvalifikacijos tobulinimą.

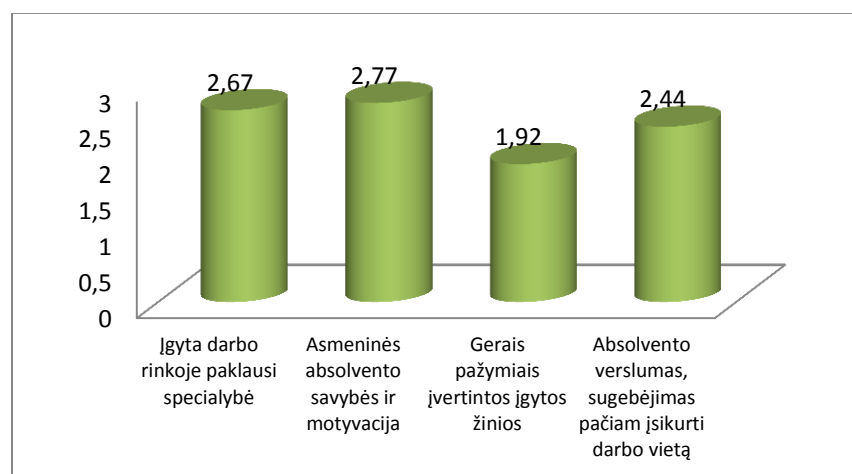
Kadangi sėkmingą bendradarbiavimą gali lemti ir išoriniai veiksniai, respondentams buvo pateiktas klausimas „*Kas Jūsų nuomone paskatintų aktyvesnį įmonių ir profesinių mokyklų/kolegijų bendradarbiavimą?*“ su atsakymais, kuriems respondentai galėjo pritarti: mokestinės lengvatos įmonėms, bendradarbiaujančioms su mokyklomis; tiesioginis apmokėjimas įmonėms už praktinį studentų mokymą; sudarytos sąlygos individualiam / lanksčiam įmonės ir mokyklos bendradarbiavimui rengiant įmonei reikalingus specialistus. Kadangi dalis respondentų pasirinko po 2 atsakymus, rezultatai pasiskirstė taip: mokestinės lengvatos įmonėms, bendradarbiaujančioms su mokyklomis - 58,5 proc., tiesioginis apmokėjimas įmonėms už praktinį studentų mokymą – 43,4 proc., sudarytos sąlygos individualiam / lanksčiam įmonės ir mokyklos bendradarbiavimui rengiant įmonei reikalingus specialistus – 60,4 procento.

Įvertinant tai, kad dalis absolventų registruojasi darbo biržoje teigdami, kad negali susirasti darbo pagal įgytą specialybę, tyrimo grupė pageidavo, jog respondantai išreikštų savo nuomonę absolventų motyvacijos įsidarbinti klausimu. Jų atsakymas į klausimą „*Ar, Jūsų nuomone, profesines mokyklas (P), kolegijas (K) baigę mokiniai/studentai yra pakankamai*

motyvuoti įsidarbinti?“ (galimų atsakymų variantai „taip“, „iš dalies“, „ne“) buvo: taip - 39,6 proc., iš dalies - 49,8 proc., ne – 10,6 procento. Atsakymą „ne“ respondentai privalėjo argumentuoti („*Jei Jūsų nuomone mokiniai baigę mokyklas yra nemotyvuoti įsidarbinti, kas Jūsų nuomone padėtų keisti šią situaciją?*“). Į šį teiginį respondentai atsakė „Ilgesnė ir aktyvesnė praktika“, „Jeigu praktikantai praktikų metu įgytų daugiau įgūdžių“.

Kadangi siekiant sėkmingos karjeros darbo rinkoje yra labai svarbus aspektas susiformavusios mokymosi visą gyvenimą nuostatos, tyrėjai norėjo išsiaiškinti darbdavių požiūrį į tai, ar mokyklų absolventai, atėję dirbti į įmonę, turi susiformavusias šias nuostatas. Tuo tikslu buvo pateiktas klausimas „*Ar, Jūsų nuomone, profesines mokyklas baigę mokiniai (P) ir kolegijas baigę studentai (K) yra pakankamai motyvuoti tobulėti – kelti kvalifikaciją darbo vietoje, įgyti naujų darbo įgūdžių?*“ su atsakymų variantais „taip“, „iš dalies“, „ne“. „Taip“ atsakė 52,8 proc. respondentų, „iš dalies“ – 26,4 proc., o „ne“ - 20,8 procento. Į klausimą „*Jei Jūsų nuomone mokiniai/studentai baigę mokyklas yra nemotyvuoti tobulėti, kas Jūsų nuomone padėtų keisti šią situaciją?*“, respondentai atsakė „Dalinis darbo užduočių subsidijavimas, mokinių finansavimas“, „Asmeninės savybės“.

Kadangi specialistų rengimo kontekste absolventų įsidarbinimas yra vienas iš svarbiausių kriterijų, leidžiančių įvertinti specialistų parengimo kokybę, tyrėjams buvo svarbi ir darbo rinkos atstovų nuomonė absolventų įsidarbinimo aspektu. Jiems buvo suformuluotas klausimas „*Kas Jūsų nuomone lemia sėkmingą absolventų įsidarbinimą po studijų (pažymėkite pagal svarbumą: 3 – svarbu, 2 – dalinai svarbu, 1 – nesvarbu)*“. Gauti atsakymų rezultatai pateikiami 16 pav.

16 pav. Veiksniai, lemiantys sėkmingą absolventų įsidarbinimą.

Paveiksle pateikti rezultatai atspindi vidurkinę reikšmę (3 balų vertinimo skalė). Interpretuojant pateiktus rezultatus, galima teigti, kad respondentai mažiausiai reikšmingu įsidarbinimą lemiančiu veiksniu laiko gerais pažymiais įvertintas įgytas žinias. Labiausiai prie maksimalios vertinimo reikšmės priartėja asmeninės absolvento savybės ir motyvacija, antroje vietoje – įgyta darbo rinkoje paklausi specialybė, o trečioje - absolvento verslumas, sugebėjimas pačiam įsikurti darbo vietą.

Taigi, apibendrinant darbo rinkos respondentų apklausos rezultatus, galima teigti, jog:

- *profesinių mokyklų ir kolegijų absolventai iš dalies tenkina darbo rinkos poreikius, tačiau profesinių mokyklų absolventams profesinių žinių ir įgūdžių stinga daugiau lyginant su kolegijų absolventais;*
- *kolegijų absolventai studijų metu yra įgiję daugiau bendrųjų gebėjimų, tenkinančių darbo rinkos poreikius;*
- *organizuojant praktikas įmonių atstovai daugiau problemų atskleidžia profesinių mokyklų praktikantų grupėje;*
- *respondentai labiausiai akcentuoja saugaus darbo svarbą, kadangi jie atstovauja įmonėms, kuriose praktikas atlieka technologijos mokslų srities mokymo ir studijų programų moksleiviai ir studentai;*
- *labiausiai paplitusi įmonių ir švietimo institucijų bendradarbiavimo forma yra praktinio mokymo organizavimas. Teigiamas aspektas yra ir įmonių atstovų dalyvavimas kvalifikaciniuose egzaminuose bei kvalifikavimo komisijose, kadangi ši veikla leidžia objektyviau įvertinti diplomantų kompetencijas, ypač jų gebėjimus praktiškai taikyti teorines žinias. Kadangi švietimo institucijos nėra pajėgios specialistų rengimo procese naudoti naujausią technologinę įrangą, pedagoginiam personalui yra labai svarbu žinoti visus realius technologinius pokyčius darbo rinkoje, todėl darbdavių iniciatyvos sudaryti dėstytojams sąlygas įmonėse susipažinti su jų naudojamomis technologinėmis priemonėmis, jų naujovėmis yra labai reikšmingas aspektas dėstytojų kompetencijų plėtotės kontekste;*
- *darbo rinkos atstovai plečiant bendradarbiavimą su švietimo institucijomis labiausiai pageidautų glaudžiau bendradarbiauti su mokyklų atstovais, antroje*

*vietoje – įsitraukimas į teorinio ir praktinio mokymo programų tobulinimą,
trečioje – didesnis praktikantų skaičius įmonėse;*

- *svarbiausi įsidarbinimo kriterijai darbdavių nuomone yra asmeninės absolvento savybės ir motyvacija, antroje vietoje – įgyta darbo rinkoje paklausi specialybė, o trečioje - absolvento verslumas, sugebėjimas pačiam įsikurti darbo vietą.*

2. ŠVIETIMO INSTITUCIJŲ TYRIMO REZULTATAI

Šioje tyrimo ataskaitos dalyje pateikiami profesinių mokyklų ir kolegijų praktikų vadovų apklausos rezultatai.

2.1. Respondentų imtis ir atranka

Profesinių mokyklų ir kolegijos praktikų vadovai kaip respondentų grupė buvo pasirinkta todėl, kad šie darbuotojai daugiausia bendrauja ir bendradarbiauja su įmonėmis, gerai žino mokymo/studijų programas, jose suformuluotus mokymo/studijų rezultatus, kurių turi pasiekti besimokantieji bei praktinių įgūdžių formavimo ir ugdymo tikslus. Kauno apskrityje veikia 13 profesinių mokyklų, kuriose realizuojamos 16 inžinerijos ir su inžinieriaus profesija susijusios programos, į kurias priimami vidurinį išsilavinimą įgiję abiturientai. Tai yra mechanikos ir metalo darbų, elektros ir energijos, elektronikos ir automatikos, variklinių transporto priemonių krypčių programos. Kadangi norint sėkmingai rengti specialistus, kurie būtų efektyvūs darbo rinkoje vien profesinio išsilavinimo maža, todėl turėtų būti glaudi profesinių mokyklų ir kolegijų sąveika, leidžianti užtikrinti profesines mokyklas baigusiujų darbo rinkos dalyvių tęstinį tobulėjimą. Šiame kontekste aktyvūs partneriai turi būti profesinio rengimo institucijos, kolegijos ir pati darbo rinka. Kauno apskrityje Kauno technikos kolegija yra išskirtinė ta prasme, kad joje rengiami tik technologijos mokslų srities specialistai, įgyjantys tokių krypčių išsilavinimą: mechanikos inžinerijos, sausumos transporto inžinerijos, statybos inžinerijos ir elektronikos bei elektros inžinerijos. Tai buvo argumentas įtraukti šios kolegijos praktikų vadovus į apklausą, siekiant išgryninti specialistų rengimo aktualijas dviejų tipų institucijų sąveikos su darbo rinka kontekste.

2.2. Klausimyno turinio struktūra

Respondentams buvo pateikta standartizuota anketa, įvertinant jos privalumus: ją nesudėtinga užpildyti ir lengva apdoroti; pateikti atsakymų variantai padeda respondentams geriau suprasti klausimą. Visi klausimai visiems respondentams ir jų pateikimo tvarka buvo vienodi, atsakymai buvo standartiniai - pateikiami keli atsakymų variantai.

Anketą sudarė 20 standartizuotų klausimų, kurie buvo suformuoti taip, kad atsakymų metu išsiskirtų profesinių mokyklų ir kolegijų požūriai.

Anketos formatas mišrus: buvo taikoma nominalinė skalė, kuri buvo pasirinkta siekiant palengvinti anketos rezultatų suvedimą į kompiuterines duomenų bazes. Tačiau ši skalė nebuvo taikoma visam klausimynui, kadangi tokios skalės duomenų interpretavimas yra gana ribotas.

Atliekant nominalinės skalės duomenų analizę galima skaičiuoti pasirinktų atsakymų dažnumus ir tų dažnumų procentinį pasiskirstymą. Klausimyne buvo taip pat taikomos ranginė, ranginė dichotominė ir intervalinė skalės. Klausimyne vyravo struktūrizuoti plataus pasirinkimo uždari klausimai.

Klausimyno struktūra pateikiama 5 lentelėje.

5 lentelė

Klausimyno kintamųjų struktūra

EIL. NR.	KINTAMIEJI	INDIKATORIŲ SKAIČIUS
DIAGNOSTINIAI KINTAMIEJI		
1.	Bendradarbiavimo su įmonėmis patirtis	5
2.	Praktikantų įgūdžių vertinimas	2
3.	Absolventų įgūdžių vertinimas	2
4.	Įmonių ir švietimo institucijų bendradarbiavimo iniciatyvos ir bruožai	5
5.	Absolventų motyvacija	2
6.	Įsidarbinimo sėkmė	1
7.	Specialistų rengimo problemos	3

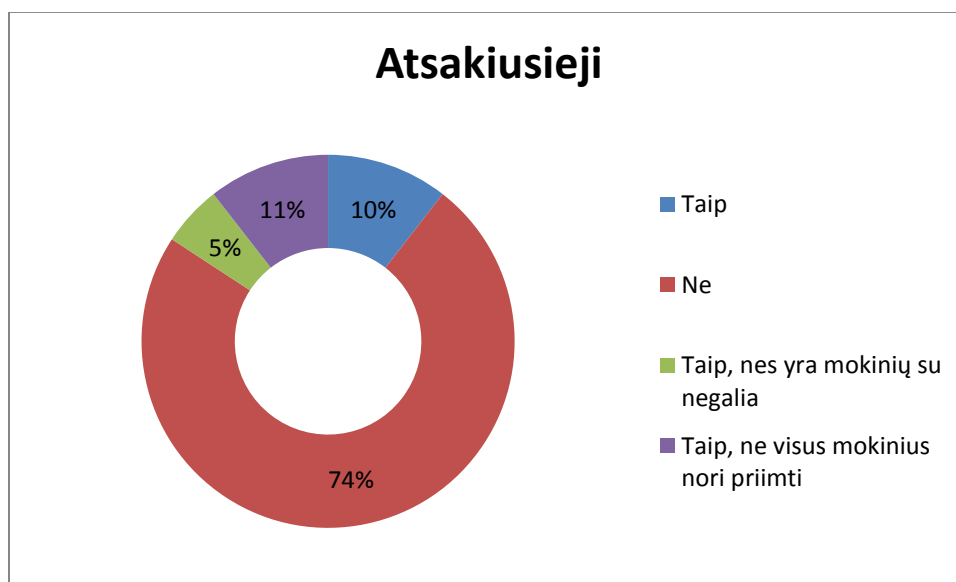
2.3. Tyrimo rezultatų analizė

Anketinės apklausos statistinė duomenų analizė atliekama taikant aprašomosios (*deskriptyvinės*) statistikos metodus bei skaičiuojant respondentų nuomonių aritmetinį vidurkį pateikiamą procentine išraiška (*procentinis reitingas*). Santykinio rango (procentinio reitingo) reikšmės teoriškai gali svyruoti nuo 1 iki 100. Žemiausiai įvertintas požymis įgauna reitingą - 100. Procentinis reitingas (PR) parodo, kokią santykinę poziciją duotas požymis užima bendroje požymio reitingo skalėje.

Kauno apskrityje profesinės mokyklos realizuoja 16 inžinerinės pakraipos mokymo programų, skirtų asmenims, įgijusiems vidurinį išsilavinimą, vienintelėje specializuotoje kolegijoje – Kauno technikos kolegijoje – realizuojamos 7 studijų programos. Respondentai

apklausos metu įvardijo 12 inžinerijos ir inžinerinių specialybių, kurių specialistai rengiami jų institucijose. Taigi, respondentų imtis yra pakankama, norint daryti apibendrinamąsias išvadas.

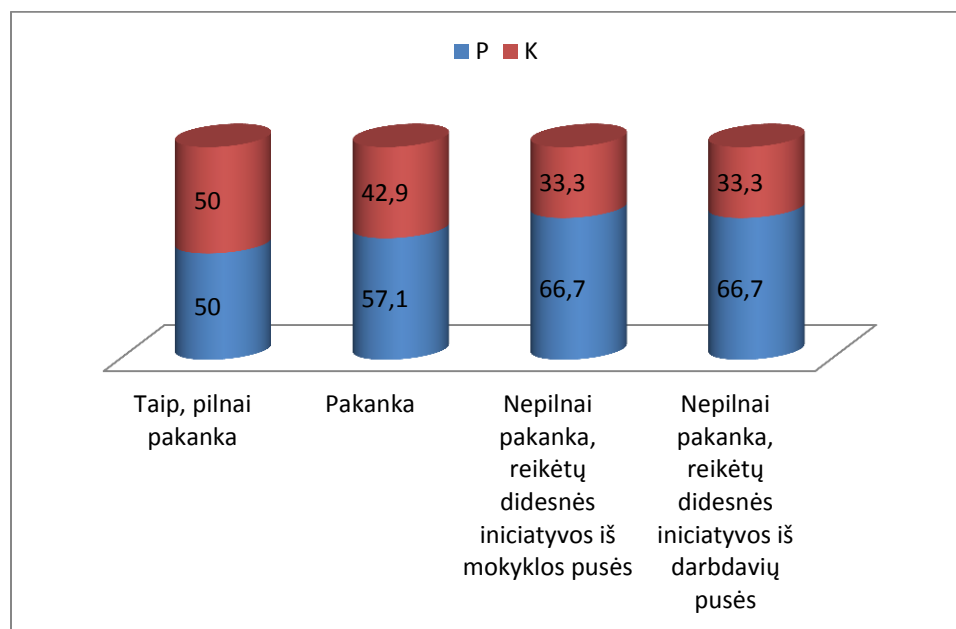
Kadangi pagrindini tyrimo tikslas yra nustatyti Kauno regiono mokymo įstaigų ir darbdavių bendradarbiavimo metodus ir jų tobulinimo poreikius, šios grupės respondentams buvo pateiktas klausimas „*Ar esate susidūrę su nesėkmingu bendradarbiavimu su darbdaviais, organizuojant mokinių/studentų gamybinę praktiką?*“. Atsakymų į klausimą procentinė išraiška yra 100%, o jų nuomonės pasiskirstė taip: 70 proc. teigia, kad nėra susidūrę, 10 proc. respondentų patyrė nesėkmės atvejų, 11 proc. respondentų nesėkmės patyrė dėl moksleivių su negalia, o 5 proc. apklaustųjų teigia, kad darbdaviai į praktikas nori priimti ne visus moksleivius (žr. 17 pav.).

17 pav. Bendradarbiavimo su darbdaviais organizuojant praktikas rezultatai.

Įvertinant tai, kad dalis nesėkmių gali kilti todėl, jog švietimo institucijos ir darbdaviai nepakankamai bendradarbiauja, respondentų buvo prašoma atsakyti į klausimą „*Ar, Jūsų nuomone, mokyklai užtenka esamo bendradarbiavimo su darbdaviais?*“. Atsakymų į šį klausimą rezultatai rodo, kad situaciją skirtingai vertina profesinės mokyklos ir kolegijos (žr. 18 pav.). Pateiktame paveiksle rezultatus reprezentuojantys duomenys yra pateikiami tik pasirinkusiųjų konkretų teiginį. Taigi, 50 proc. kolegijų ir 50 proc. profesinių mokyklų atstovų teigia, jog bendradarbiavimo pilnai pakanka“ (teiginio pasirinkimas 31,6 proc.), 57,1 proc. profesinių mokyklų atstovų ir 42,9 proc. kolegijų atstovų teigia, kad pakanka (teiginio pasirinkimas 36,6 proc.). Likusi respondentų dalis mano, jog bendradarbiavimas nėra pakankamas: 66,7 proc.

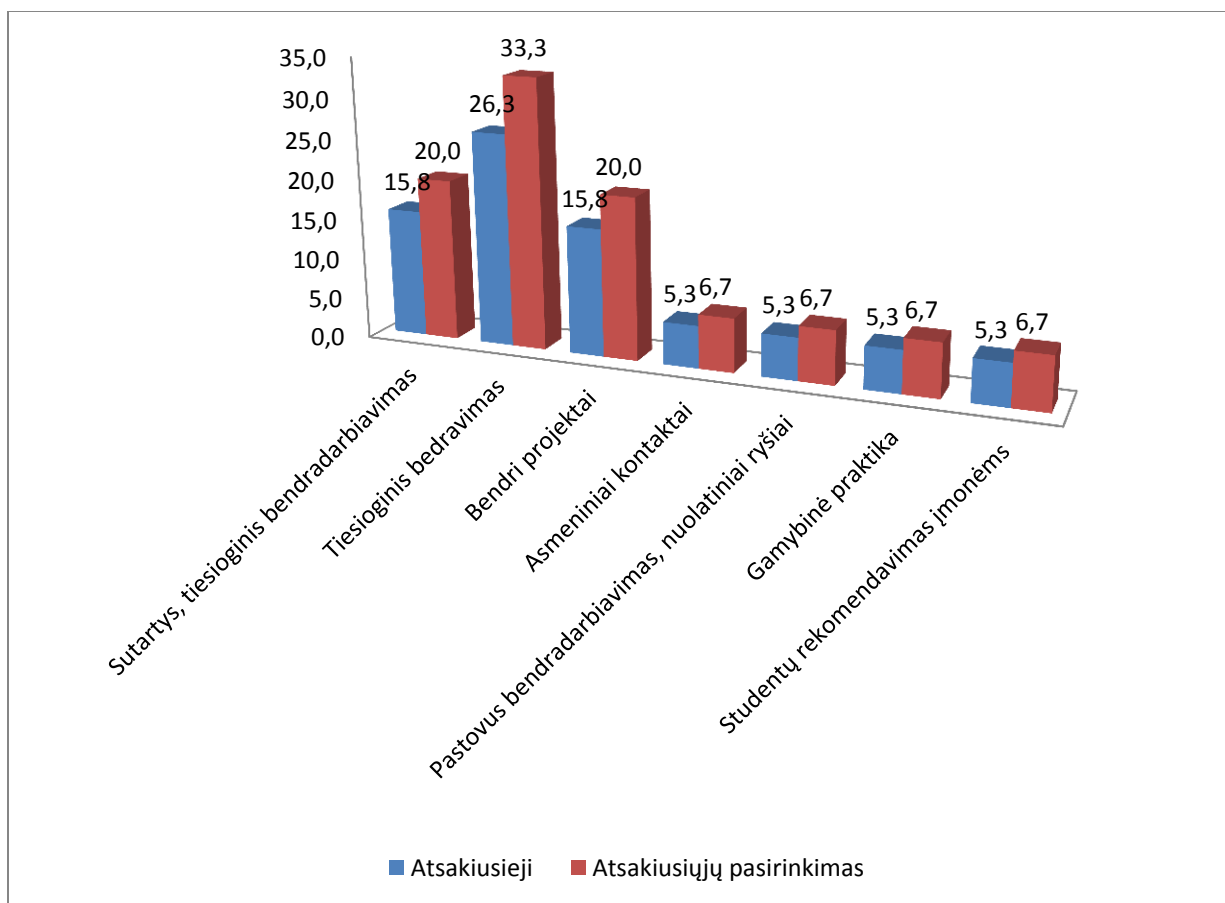
profesinių mokyklų atstovų ir 33,3 proc. kolegijų atstovų (teiginio pasirinkimas 20 proc.) mano jog didesnes iniciatyvas turėtų rodyti mokyklos. Tokia pati dalis abiejų institucijų tipų respondentų mano, jog daugiau iniciatyvos stiprinant bendradarbiavimą galėtų parodyti darbdaviai (teiginio pasirinkimas 11,8 proc.).

18 pav. Švietimo institucijų ir darbdavių bendradarbiavimo rodikliai.

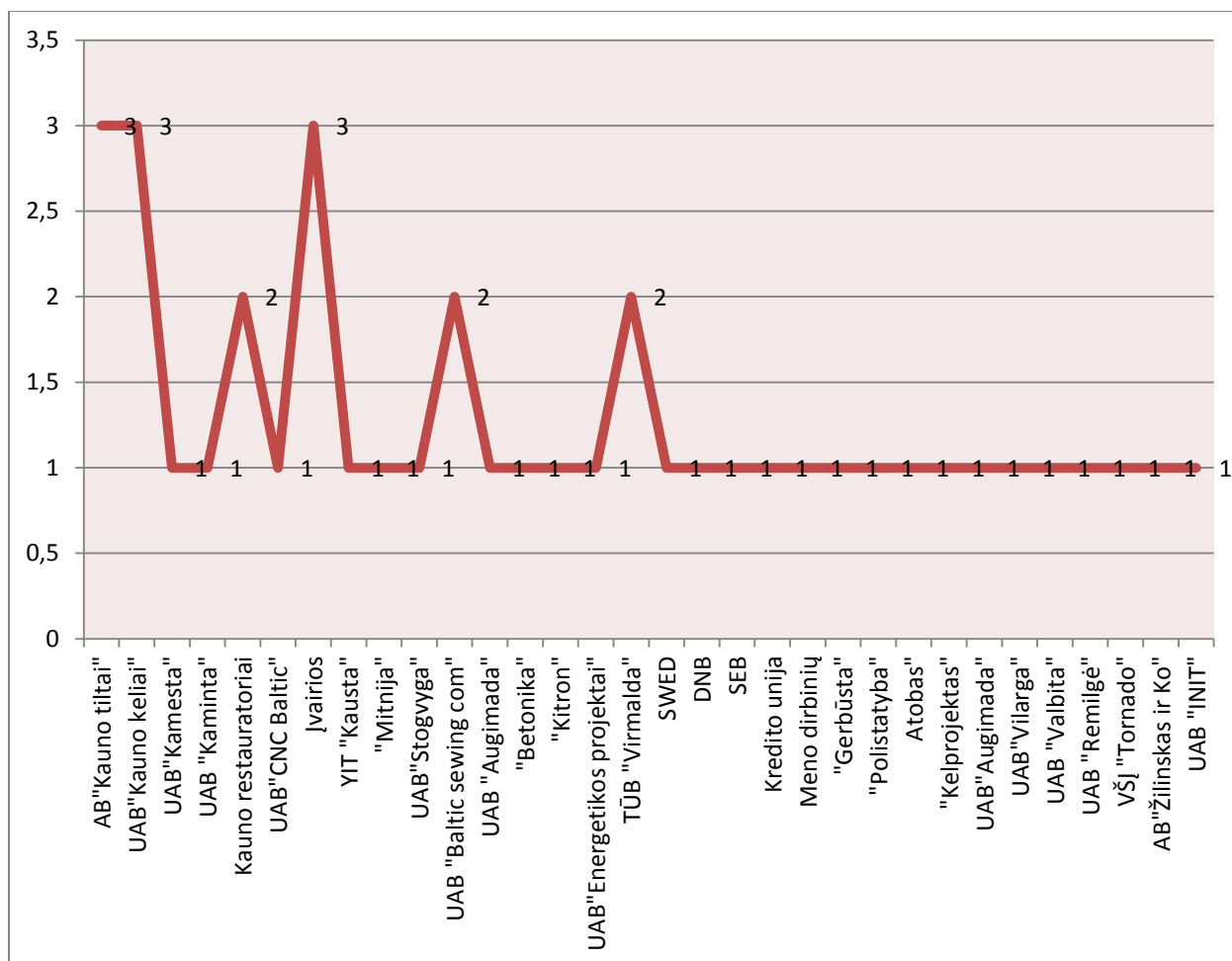
Įvertinant teigiamų pozicijų pasirinkimą (iš viso 68,2 proc.) galima teigti, kad bendradarbiavimo galimybės yra pakankamos.

Tyrimo metu buvo prašoma respondentų įvardinti formas, kurias jie praktiškai taiko bendradarbiaudami su darbdaviai. Gauti rezultatai rodo (žr. 19 pav.), kad labiausiai paplitusi bendradarbiavimo forma abiejose respondentų grupėse yra tiesioginis bendradarbiavimas, toliau ranguojama sutartis ir tiesioginis bendradarbiavimas, trečioje vietoje – bendri projektai. Likusios įvardintos bendradarbiavimo formos pasiskirsto maždaug tolygiai.

19 pav. Švietimo institucijų ir darbdavių bendradarbiavimo formos.

Išvertinant įmonių, su kuriomis bendradarbiauja tyrime dalyvavusios švietimo institucijos pobūdį (žr. 20 pav.), galima teigti, jog ši skalė gana plati tiek atstovaujamų ūkio šakų, tiek steigimo juridine prasme.

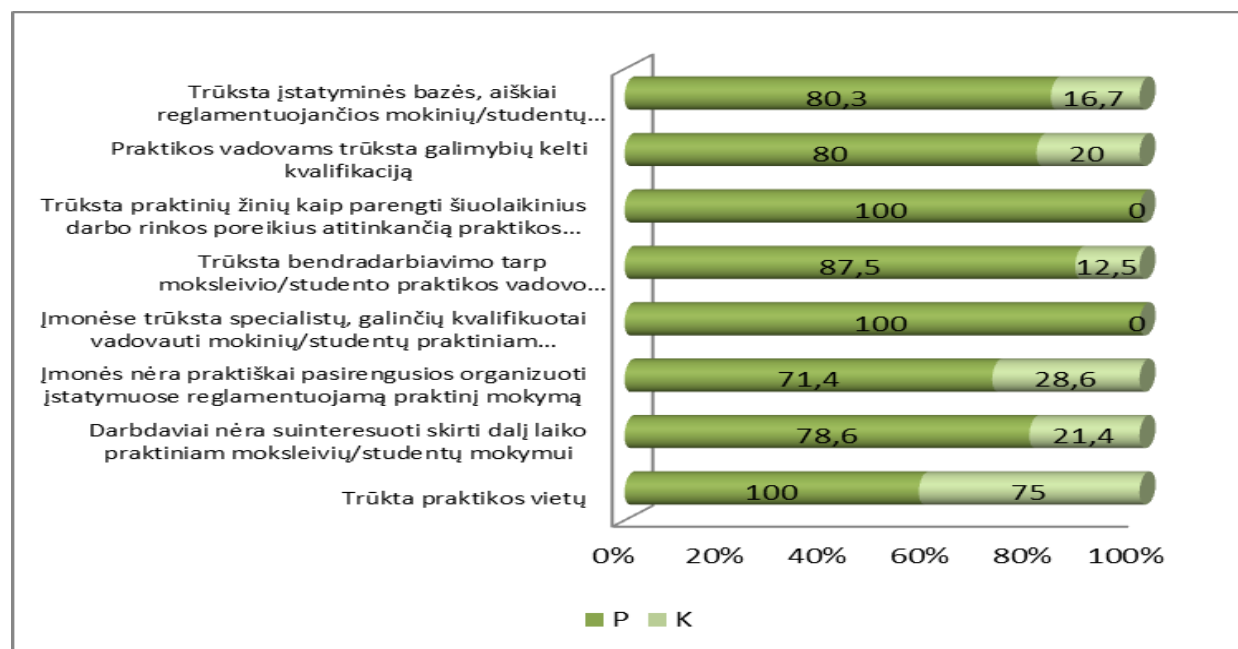
20 pav. įmonės, su kuriomis bendradarbiauja tyrime dalyvavę švietimo institucijos.

Tyrimo metu buvo stengiamasi atskleisti praktikų organizavimo įmonėse ir absolventų įsidarbinimo aspektus, be to, buvo prašome respondentų įvertinti tam tikrus besimokančiųjų/studijuojančiųjų įgūdžius. Kadangi abiejų tipų švietimo institucijų mokymo programose akcentuojami praktinio mokymo aspektai, kurie glaudžiai sietini su praktikomis, respondentams buvo pateiktas klausimas „*Su kokiomis problemomis susiduria profesinė mokykla (P), kolegija (K) organizuojant mokinių/studentų praktiką?*“. Abiems respondentų grupėms buvo pateikti šie teiginiai, kuriuos jie galėjo patvirtinti arba paneigti: trūksta praktikos vietų, darbdaviai nėra suinteresuoti skirti dalį darbo laiko praktiniam mokinių/studentų mokymui, įmonės nėra praktiškai pasirengusios organizuoti įstatymuose reglamentuojamą praktinį mokymą, įmonėse trūksta specialistų, galinčių kvalifikuotai vadovauti mokinių/studentų praktiniam mokymui įmonėse, trūksta bendradarbiavimo tarp moksleivio/studento praktikos vadovo mokykloje ir įmonėje, trūksta praktinių žinių kaip parengti šiuolaikinius darbo rinkos poreikius atitinkančių

praktikos programą, praktikos vadovams trūksta galimybių kelti kvalifikaciją, trūksta įstatyminės bazės, aiškiai reglamentuojančios mokinių/studentų praktikos įmonėje atlikimo tvarką. Kaip matome 21 paveiksle vizualizuotuose respondentų atsakymuose, abi respondentų grupės skirtingai konstatuoja pagrindines problemas. Profesinių mokyklų respondentų grupėje 5 aktualiausios problemos reitinguojamos taip: 1. įmonėse trūksta specialistų, galinčių kvalifikuotai vadovauti mokinių/studentų praktiniam mokymui įmonėse; 2. trūksta praktinių žinių kaip parengti šiuolaikinius darbo rinkos poreikius atitinkančią praktikos programą; 3. trūksta bendradarbiavimo tarp moksleivio/studento praktikos vadovo mokykloje ir įmonėje; 4. trūksta įstatyminės bazės, aiškiai reglamentuojančios mokinių/studentų praktikos įmonėje atlikimo tvarką; 5. praktikos vadovams trūksta galimybių kelti kvalifikaciją.

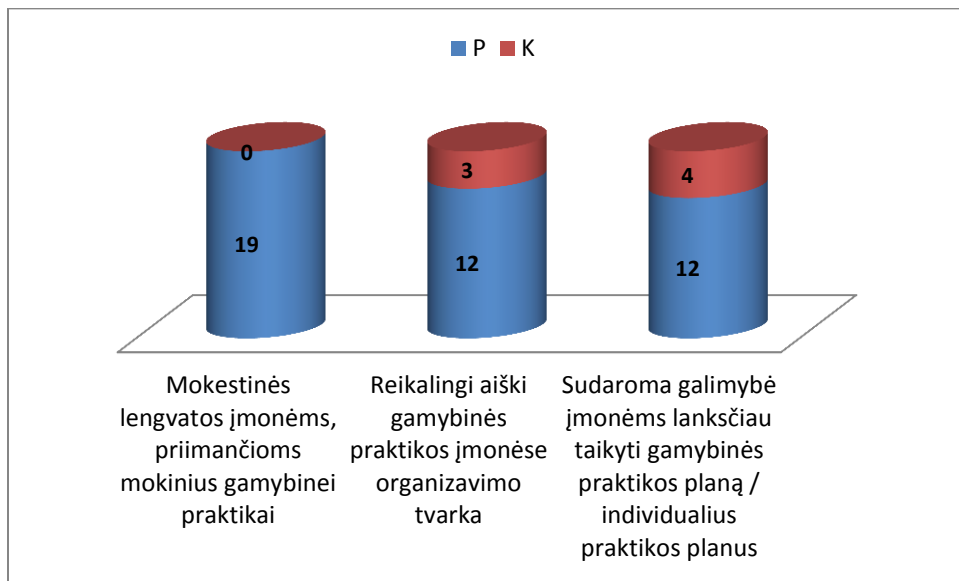
Kolegijų respondentai įvardija šias 5 svarbiausias problemas: 1. trūksta praktikos vietų; 2. įmonės nėra praktiškai pasirengusios organizuoti įstatymuose reglamentuojamą praktinį mokymą; 3. darbdaviai nėra suinteresuoti skirti dalį darbo laiko praktiniam mokinių/studentų mokymui; 4. praktikos vadovams trūksta galimybių kelti kvalifikaciją; 5. trūksta įstatyminės bazės, aiškiai reglamentuojančios mokinių/studentų praktikos įmonėje atlikimo tvarką.

Abi respondentų grupės prie teiginio „kita“ konstatuoja, jog reikia stiprinti mokinių/studentų motyvaciją.

21 pav. Praktikų organizavimo įmonėse problemos.

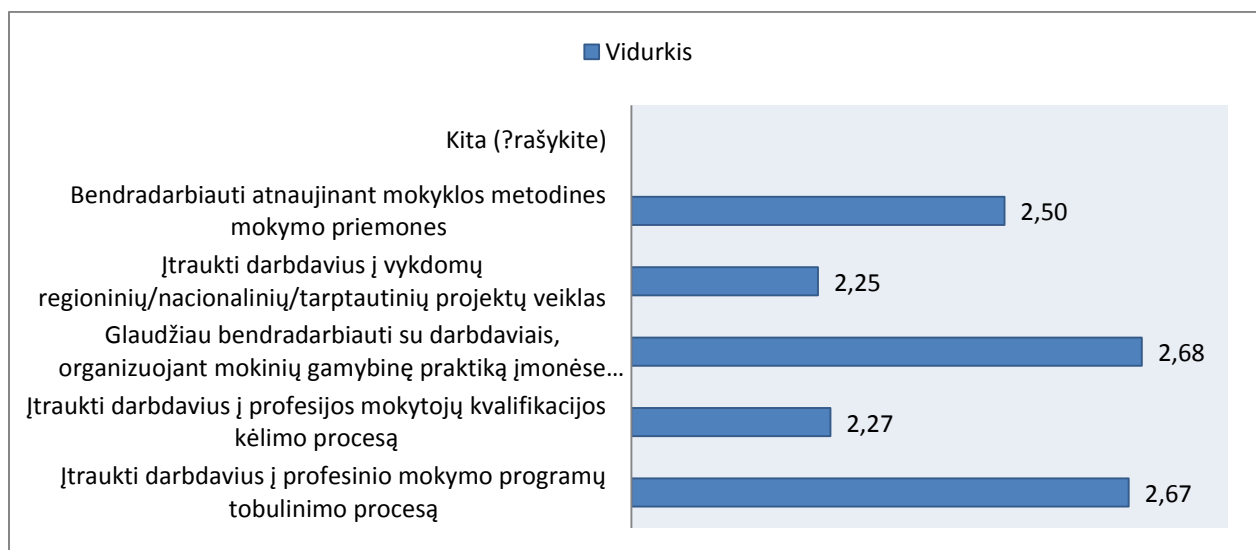
Su aukščiau apibendrintu klausimu sietinas ir klausimas „*Kokius įvardintumėte reikalingus įstatyminius pokyčius organizuojant mokinių/studentų gamybinę praktiką?*“, kadangi tyrėjų požiūriu jie galėtų padėti teigiamai spręsti kylančias problemas praktikų įmonėse organizavimo metu. 22 paveiksle grafiškai pavaizduoti atsakymai atskleidžia, jog abiemis švietimo institucijų respondentams būtų svarbi aiški gamybinės praktikos įmonėse organizavimo tvarka ir įmonių lankstumas. Profesinių mokyklų atstovai ypač didelę reikšmę teikia mokestinėms lengvatoms.

22 pav. Pageidaujami įstatyminiai pokyčiai.

Palankias bendradarbiavimo – prielaidas gali laiduoti ne tik įstatyminiai pokyčiai, bet ir bendradarbiaujančiųjų suinteresuotų pusių konkretūs siekiniai. Respondentų grupėms – darbdaviams ir švietimo institucijų atstovams – buvo pateiktas klausimas „*Kokiomis priemonėmis norėtumėte tobulinti bendradarbiavimą su darbdaviais? (pažymėkite pagal svarbumą: 3 – svarbu, 2 – dalinai svarbu, 1 – nesvarbu)*“. Pateikiant identišką klausimą abiemis respondentų grupėms buvo siekiama nustatyti galimus sąlyčio taškus bendradarbiavimo tobulinimo kontekste, kurie galėtų būti prielaida efektyviam bendradarbiavimui užtikrinti. Darbo rinkos atstovų požiūriai išanalizuoti darbdavių tyrimų rezultatų dalyje, o 23 pav. grafiškai pateikiamas švietimo institucijų respondentų požiūris. Nuomonėms atskleisti abiemis respondentų grupėms buvo pateikti artimi savo turiniu teiginiai, t.y. būdai, kurių pagalba būtų galima plėsti bendradarbiavimą: įtraukti darbdavius į profesinio mokymo programų tobulinimo procesą; įtraukti darbdavius į profesijos mokytojų kvalifikacijos kėlimo procesą; glaudžiau

bendradarbiauti su darbdaviais, organizuojant mokinių gamybinę praktiką įmonėse bei vertinant individualius / bendruosius mokinių gebėjimus; įtraukti darbdavius į vykdomų regioninių/nacionalinių/tarptautinių projektų veiklas; bendradarbiauti atnaujinant mokyklos metodines mokymo priemones bei prašoma nurodyti kitas galimas bendradarbiavimo formas, kurių švietimo institucijų respondentai neatskleidė. Atsakymai į pateiktus teiginius eiliškumo tvarka išsidėstė taip: svarbiausia - glaudžiau bendradarbiauti su darbdaviais, organizuojant mokinių gamybinę praktiką įmonėse bei vertinant individualius / bendruosius mokinių gebėjimus, toliau seka darbdavių įtraukimas į mokymo programų tobulinimą, trečioje vietoje yra bendradarbiavimas atnaujinant metodines mokymo priemones, po šio teiginio seka darbdavių įtraukimas į pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimo procesus ir galiausiai įvardijamas darbdavių įtraukimas į projektines veiklas. Pirmieji du teiginiai pagal eiliškumą sutampa abiejose respondentų grupėse, t.y. tiek darbdaviai, tiek švietimo institucijų respondentai mano, kad svarbiausio priemonės, kurias reikia plėtoti yra: 1. Glaudesnis bendradarbiavimas organizuojant praktikas bei besimokančiųjų gebėjimus; 2. Bendradarbiavimas tobulinant programas. Toliau teiginių reitingavimas nesutampa.

23 paveikslas. Švietimo institucijų respondentų požiūris į bendradarbiavimo su darbdaviais plėtotės galimybes.

Praktikų organizavimo kontekste tiek praktikantai, tiek juos priimančios įmonės susiduria su tam tikromis problemomis. Siekiant nustatyti jų pobūdį ir mastą, respondentams buvo pateiktas klausimas „Kokios pagrindinės problemos iškyla profesinių mokyklų mokiniams, atliekant

gamybinę praktiką įmonėse?“. 15,8 proc. Profesinių mokyklų respondentų teigė, jog jie nesusiduria su jokiais problemomis. Likusiųjų nuomonė pasiskirstė taip:

- Moksleiviai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją, todėl jų žema motyvacija praktikos atlikimui – 47,4%
- Moksleiviai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių - 47,4%
- Negatyvus moksleivių požiūris į praktiką – 36,8 %
- Moksleiviai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių - 36,8 %
- Moksleivių praktinių profesinių žinių trūkumas – 26,3%
- Moksleivių teorinių žinių trūkumas – 21,1.

Kadangi toks pats klausimas buvo pateiktas, lyginant profesinių mokyklų ir darbdavių atsakymus galima teigti, kad šios nuomonės skiriasi. 6 lentelėje pateikiamas rangavimo tarp abiejų respondentų grupių palyginimas.

6 lentelė

Darbdavių ir profesinių mokyklų respondentų nuomonių palyginimas

Darbdavių rangavimas	Profesinių mokyklų respondentų rangavimas
Moksleiviai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių	Moksleiviai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių Moksleiviai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją
Moksleivių praktinių profesinių žinių trūkumas	Negatyvus moksleivių požiūris į praktiką Moksleiviai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių
Negatyvus moksleivių požiūris į praktiką	Moksleivių praktinių profesinių žinių trūkumas
Moksleiviai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių	Moksleivių teorinių žinių trūkumas
Moksleivių teorinių žinių trūkumas	
Moksleiviai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją	

Į šį klausimą atsakinėdami kolegijų respondentai praktikantams išskylančias problemas surangavo taip:

- Studentai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių – 31,6 %
- Studentų praktinių profesinių žinių trūkumas – 26,3 %
- Studentai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją – 15,8%
- Studentai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių – 10,5%
- Studentų teorinių žinių trūkumas – 5,3%
- Negatyvus studentų požiūris į praktiką – 5,2 %

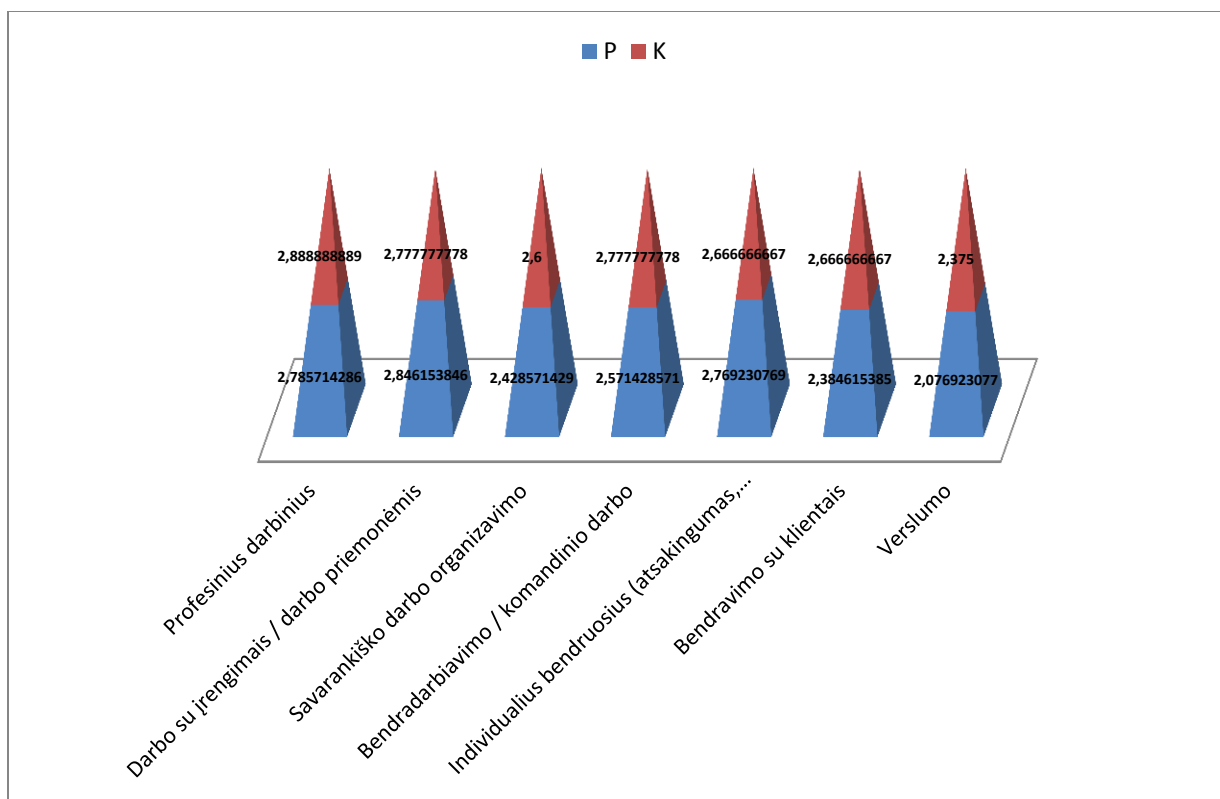
10 procentų šios grupės respondentų teigė, kad jie problemų neišsprendžia. 7 lentelėje pateikiamas darbdavių ir kolegijų respondentų problemų identifikavimo palyginimas pagal jų rangavimą.

7 lentelė

Darbdavių ir kolegijų respondentų nuomonių palyginimas

Darbdavių rangavimas	Kolegijų respondentų rangavimas
Studentai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių	Studentai per mažai rodo iniciatyvos įgyti naujų žinių / įgūdžių
Studentų praktinių profesinių žinių trūkumas	Studentų praktinių profesinių žinių trūkumas
Negatyvus studentų požiūris į praktiką	Studentai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją
Studentai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių	Studentai nesugeba praktiškai taikyti mokykloje įgytų žinių
Studentų teorinių žinių trūkumas	Studentų teorinių žinių trūkumas
Studentai neketina dirbti pagal pasirinktą profesiją	Negatyvus studentų požiūris į praktiką

Praktikų įmonėse organizavimo tyrimo kontekste yra labai svarbu, ar švietimo institucijos, siųsdamos moksleivius/studentus į praktikas aiškiai suvokia, kokių rezultatų jos siekia. Norint tai išsiaiškinti, respondentams buvo pateiktas klausimas „Kokius, Jūsų nuomone, įgūdžius turėtų įgyti atlikdami gamybinę praktiką įmonėse, kurių neįgyja teorinio ir praktinio mokymo metu mokykloje (pažymėkite pagal svarbumą: 3 – svarbu, 2 – dalinai svarbu, 1 – nesvarbu)“. Atsakymų į šį klausimą rezultatai pateikiami 24 pav., kuriame grafiškai yra pavaizduotos vidurkinės respondentų pasirinkimo reikšmės. Kaip matome, profesinių mokyklų atstovai mano, kad svarbiausia yra ugdyti darbo su įrengimais/darbo priemonėmis įgūdžius, kai tuo tarpu kolegijų respondentai svarbiausiais įvardija profesinius darbinius įgūdžius. Antraisiais pagal svarbą įgūdžiais, kuriuos reikėtų ugdyti praktikų metu, profesinių mokyklų respondentai pasirenka profesinius darbinius įgūdžius individualius bendruosius gebėjimus, o kolegijų respondentai - darbo su įrengimais/darbo priemonėmis įgūdžius ir bendradarbiavimo/komandinio darbo įgūdžius. Trečiaisiais pagal svarbą profesinių mokyklų atstovai įvardija individualius bendruosius gebėjimus, o kolegijų atstovai – individualius bendruosius gebėjimus ir bendravimą su klientais. Mažiausią reikšmę abi respondentų grupės skiria verslumo ugdymui, nors kolegijų atstovai verslumui suteikia svaresnę įvertį.

24 pav. Įgūdžių ugdymo poreikis įmonėse praktikų metu.

Bendradarbiavimo organizuojant praktikas įmonėse kontekste paskutinis pateiktas klausimas buvo „*Ko, Jūsų nuomone, tikisi darbdaviai, priimdami profesinių mokyklų mokinius į gamybinę praktiką? (pasirinkite vieną atsakymą)*“. Identiškas klausimas buvo pateiktas ir darbdaviams, todėl galima palyginti abiejų respondentų grupių išreikštus požiūrius (žr. 8 lentelę). Tenka pastebėti, kad ir pačioje švietimo institucijų respondentų grupėje požiūriai išsiskiria: profesinių mokyklų respondentai mano, jog moksleiviai yra tik laikina darbo jėga, o kolegijų respondentai teigia, jog darbdaviai nori užsiauginti reikiamą specialistą. Tuo tarpu patys darbdaviai teigia, jog į praktikantus jie pirmiausia žiūri kaip į laikiną darbo jėgą. Darbdaviai antruoju prioritetu išskiria pageidavimą prisidėti prie moksleivių/studentų profesinio praktinio rengimo, kai tuo tarpu kolegijų respondentai šios pozicijos visiškai nesirenka, o profesinių mokyklų atstovai ją suranguoja į trečiąją vietą.

8 lentelė

Respondentų požiūris į praktikantų praktikantus

Teiginys/Grupės atsakiusių pasirinkimas	PMR	KR	DRR
Laikina darbo jėga	46,2 %	31,6 %	75 %
Užsiauginti sau reikalingą specialistą	30,8 %	75,0 %	44,8 %
Prisidėti prie moksleivių/studentų profesinio praktinio rengimo	23,1 %	0,0 %	50,0 %

Santrumpos : PMR – profesinių mokyklų respondentai, KR – kolegijų respondentai, DRR – darbo rinkos respondentai.

Atskiras klausimų blokas profesinių mokyklų ir kolegijų respondentams buvo suformuotas siekiant nustatyti tam tikrus absolventų įsidarbinimo aspektus. Įvertinant ūkio šakų plėtros tendencijas, emigrantų srautus pirmiausia buvo užsibrėžta nustatyti, at profesines mokyklas ir kolegijas baigę absolventai yra motyvuoti įsidarbinti pagal įgytą specialybę ir išsilavinimą. Tuo tikslu buvo pateiktas klausimas „Ar, Jūsų nuomone, profesines mokyklas/kolegijas baigę mokiniai yra pakankamai motyvuoti įsidarbinti?“. Kaip matome iš 9 lentelėje pateiktų respondentų atsakymų, kolegijų absolventų motyvacija įsidarbinti dvigubai didesnė negu profesines mokyklas baigusiujų specialistų. Tuo tarpu darbdaviai, atsakydami į identišką klausimą teigė: taip – 60,4 %, ne – 39,6 %.

9 lentelė

Absolventų įsidarbinimo motyvacija

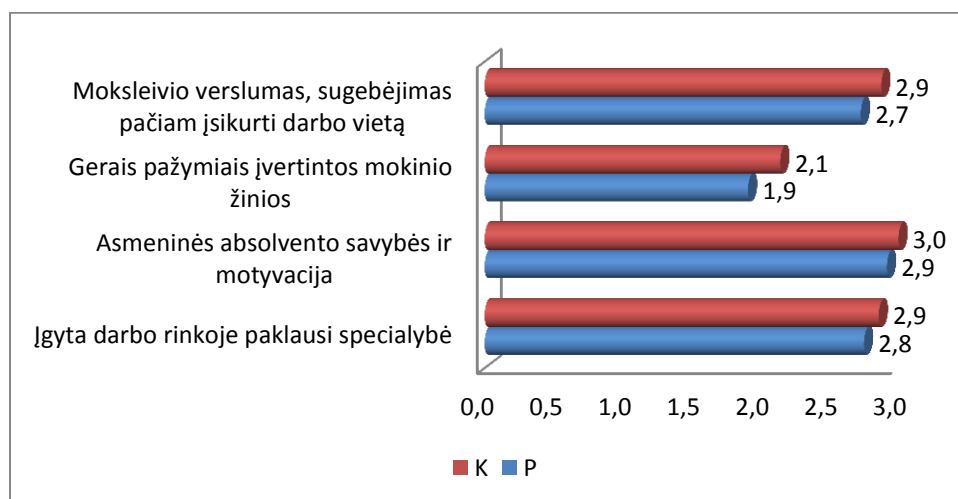
Klausimas/pasirinkimas	Taip (%)	Iš dalies (%)	Ne (%)
Ar, Jūsų nuomone, profesines mokyklas baigę mokiniai yra pakankamai motyvuoti tobulėti – kelti kvalifikaciją darbo vietoje, įgyti naujų darbo įgūdžių?	25	75	0
Ar, Jūsų nuomone, kolegijas baigę studentai yra pakankamai motyvuoti tobulėti – kelti kvalifikaciją darbo vietoje, įgyti naujų darbo įgūdžių?	55,6	44,4	0

Darbo karjeros kontekste labai svarbus aspektas yra dirbančiųjų nuolatinis tobulėjimas, kadangi vien mokymosi arba studijų trukmės nepakanka įgyti kompetencijoms, reikalingoms realioje darbo aplinkoje. Be to nuolatinį dirbančiųjų tobulėjimą inspiruoja ir nuolat kintanti darbo aplinka, kuri ypač būdinga inžinerinėje srityje. 71,4 % švietimo institucijų respondentų teigia, jog absolventai linkę tobulėti – kelti kvalifikaciją darbo vietoje, tačiau skirtingose grupėse ši reikšmė labai skiriasi. Profesinių mokyklų respondentų grupėje, net 63,2 % respondentų mano, jos jų mokyklas baigę absolventai nelingę tobulėti, kai tuo tarpu 55,6% kolegijų respondentų pasirinko atsakymą „taip“. Taigi, kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje ir nuolatinis tobulėjimas yra aktualesni kolegijos absolventams.

Absolventų motyvacija tobulinti kvalifikaciją

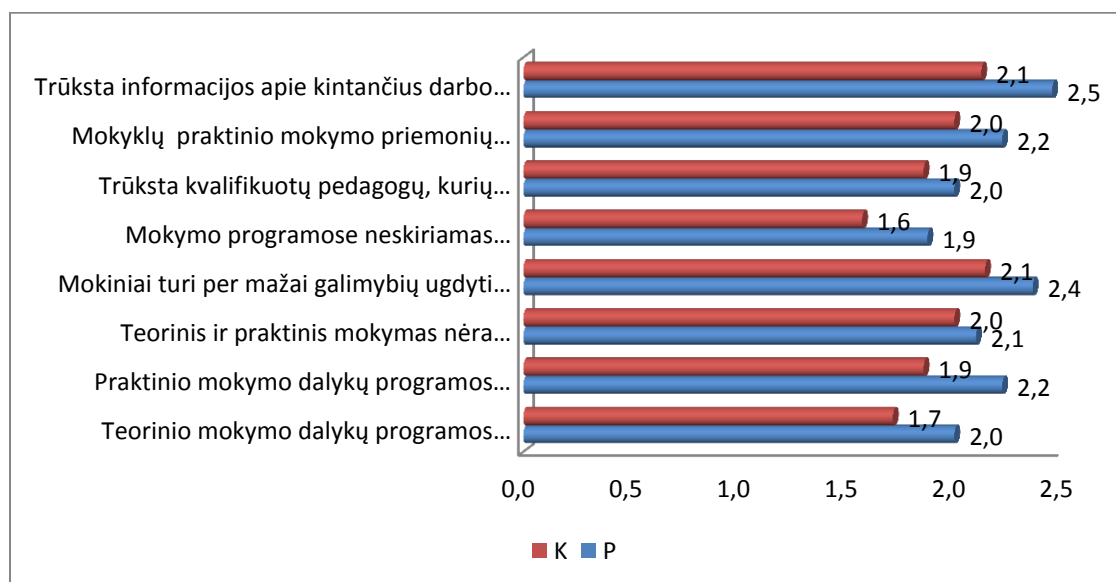
Klausimas/pasirinkimas	Taip (%)	Iš dalies (%)	Ne (%)
Ar, Jūsų nuomone, profesines mokyklas baigę mokiniai yra pakankamai motyvuoti tobulėti – kelti kvalifikaciją darbo vietoje, įgyti naujų darbo įgūdžių?	15,8	47,4	63,2
Ar, Jūsų nuomone, kolegijas baigę studentai yra pakankamai motyvuoti tobulėti – kelti kvalifikaciją darbo vietoje, įgyti naujų darbo įgūdžių?	55,6	44,4	0

Švietimo institucijų respondentų grupė buvo parašyta įvardinti veiksniais, įtakančiais sėkmingą jų įsidarbinimą. Buvo pateikta klausimo formuluotė „*Kas, Jūsų nuomone, lemia sėkmingą moksleivių įsidarbinimą pabaigus profesinę mokyklą (pažymėkite pagal svarbumą: 3 – svarbu, 2 – dalinai svarbu, 1 – nesvarbu)?*“ su galimais atsakymų variantais: įgyta darbo rinkoje paklausi specialybė; asmeninės absolvento savybės ir motyvacija; gerais pažymiais įvertintos mokinio žinios; moksleivio verslumas, sugebėjimas pačiam įsikurti darbo vietą. Respondentų atsakymai pateikiami 25 paveiksle. Tyrimo rezultatai atspindi, jog tarp abiejų respondentų grupių esminių vertinimo skirtumų nėra. Be to šios respondentų grupės išreikšta nuomonė sutampa su darbdavių nuomone (žr. 16 pav.). galime teigti, kad svarbiausi faktoriai lemiantys įsidarbinimą yra: asmeninės absolvento savybės ir motyvacija, įgyta darbo rinkoje paklausi specialybė ir verslumas, sugebėjimas pačiam įsikurti darbo vietą, o gerais pažymiais įvertintos žinios švietimo institucijoje yra mažai reikšmingas faktorius.

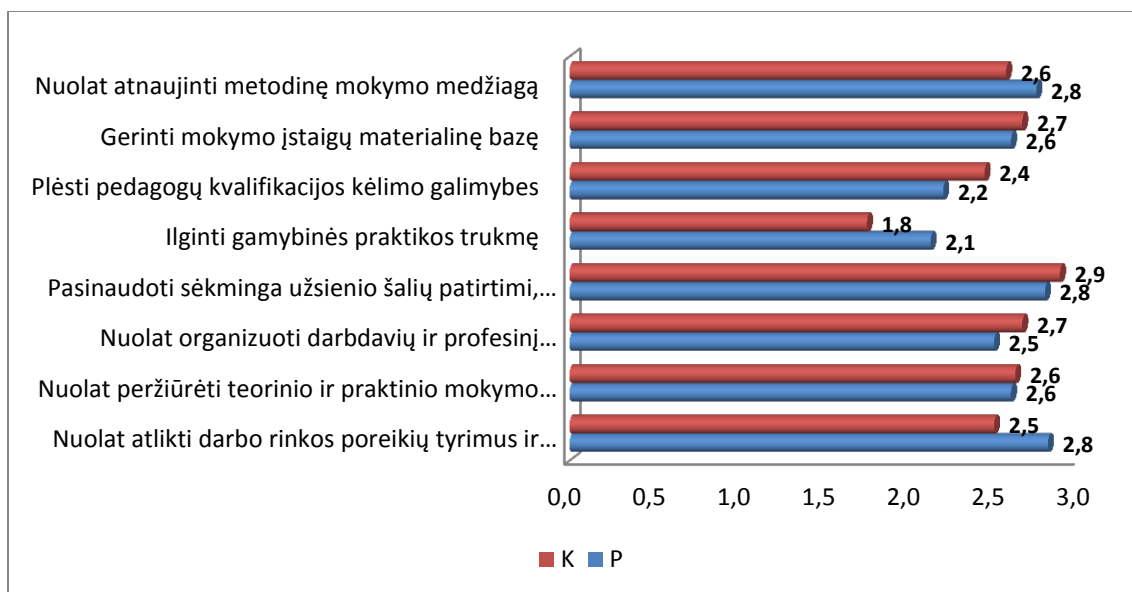
25 pav. Veiksniai, lemiantys sėkmingą absolventų įsidarbinimą.

Klausimyno pabaigoje buvo suformuluoti apibendrinamojo pobūdžio klausimai, kurių pagalba buvo galima atskleisti ne vieną ar kitą specialistų rengimo aspektą, o siekta išsiaiškinti tam tikrus aspektus bendrąja prasme. Vienas iš tokių klausimų buvo „*Kokias šiandien įvardintumėte profesinių mokyklų/kolegijų problemas, trukdančias organizuoti kokybišką, atitinkantį darbo rinkos poreikius profesinį mokymą (pažymėkite pagal aktualumą: 3 – aktualu, 2 – dalinai aktualu, 1 – neaktualu)*“ su galimais atsakymų variantais: teorinio mokymo dalykų programos neatitinka šios dienos darbo rinkos poreikių; praktinio mokymo dalykų programos neatitinka šios dienos darbo rinkos poreikių; teorinis ir praktinis mokymas nėra subalansuotas taip, kad papildytų vienas kitą; mokiniai turi per mažai galimybių ugdyti praktinius gebėjimus, kad jie atitiktų šios dienos poreikius; mokymo programose neskiriamas pakankamas dėmesys mokinių bendrųjų įgūdžių ugdymui; trūksta kvalifikuotų pedagogų, kurių kvalifikacija atitiktų šių dienų poreikius; mokyklų praktinio mokymo priemonių materialinė bazė pernelyg pasenusi/nepakankama; trūksta informacijos apie kintančius darbo rinkos poreikius. Atsakant į klausimą abiejų respondentų grupių nuomonių sklaida nėra pernelyg nutolusi, todėl galima išskirti šiuos svarbiausius trikdžius, įtakančius kokybišką specialistų rengimą: trūksta informacijos apie kintančius darbo rinkos poreikius; besimokantys turi per mažai galimybių ugdyti praktinius gebėjimus, kad jie atitiktų šios dienos poreikius; mokyklų praktinio mokymo priemonių materialinė bazė pernelyg pasenusi arba nepakankama; praktinio mokymo dalykų programos neatitinka šios dienos darbo rinkos poreikių bei išryškėja kvalifikuotų pedagogų stygius.

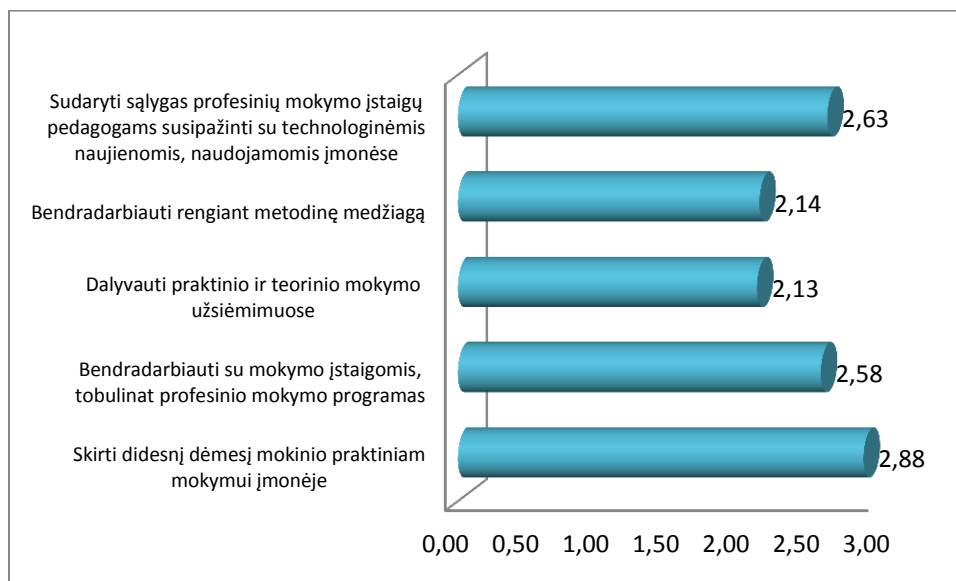
26 pav. Problemos įtakančios kokybišką profesinį mokymą.

Nustačius problemas, kurios yra aktualios švietimo institucijų atstovams, buvo stengiamasi išryškinti, kokius jų sprendimo būdus įžvelgia šių respondentų grupė. Tuo tikslu buvo prašoma atsakyti į klausimą „*Kokios priemonės, Jūsų nuomone, padėtų profesiniam mokymui Lietuvoje labiau atitikti darbo rinkos poreikius (pažymėkite pagal svarbumą: 3 – svarbu, 2 – dalinai svarbu, 1 – nesvarbu)*“. Šios grupės apklauso dalyviai galėjo pasirinkti tokius variantus: nuolat atlikti darbo rinkos poreikių tyrimus ir jais remiantis atnaujinti profesinio mokymo programas; nuolat peržiūrėti teorinio ir praktinio mokymo programas, kad jos papildytų viena kitą; nuolat organizuoti darbdavių ir profesinį mokymą kuruojančių /organizuojančių įstaigų atstovų susitikimus, siekiant tobulinti mokymo procesą; pasinaudoti sėkminga užsienio šalių patirtimi, organizuojant profesinio mokymo įstaigų ir darbdavių bendradarbiavimą; ilginti gamybinės praktikos trukmę; gerinti mokymo įstaigų materialinę bazę; nuolat atnaujinti metodinę mokymo medžiagą. Atsakydami į pateiktą klausimą profesinių mokyklų ir kolegijų atstovai akcentuoja skirtingus aspektus (žr. 27 pav.). Kolegijoms svarbiausia yra užsienio šalių patirtis, tuo tarpu profesinių mokyklų atstovai išryškina darbo rinkos poreikių tyrimų svarbą bei poreikį nuolat atnaujinti metodinę mokymo bazę. Antruoju svarbiu veiksniu kolegijų atstovai pasirenka nuolatinius darbdavių ir švietimo institucijų susitikimus, kurių pagalba būtų galima tobulinti mokymo procesą, o profesinių mokyklų respondentams aktualu nuolat peržiūrėti teorinio ir praktinio mokymo programas, gerinti mokymo įstaigų materialinę bazę. Mažiausiai aktuali veiksniu abi respondentų grupės įvardija praktikų trukmės ilginimą. Kadangi darbdaviai svarbiausius trūkumus, kuris neigiamai įtakoja kokybišką specialistų rengimą įvardijo teorinio mokymo programų neatitikimą šios dienos darbo rinkos poreikiams, švietimo institucijų respondentų pasirinkimas leidžia teigti, kad darbo rinkos atstovai ir švietimo institucijų atstovai gali rasti bendrus sąlyčio taškus specialistų rengimo kokybės gerinimui.

27 pav. Kokybiško specialistų rengimo tobulinimo galimybės.

Siekiant gerinti specialistų rengimo kokybę profesinių mokyklų ir kolegijų atstovai taip pat pageidautų skirti didesnę dėmesį praktiniam mokymui įmonėse, sudaryti sąlygas pedagogams susipažinti su technologinėmis naujienomis, naudojamomis įmonėse bei skatinti verslo atstovus bendradarbiauti su mokymo įstaigomis tobulinant mokymo programas (žr. 28 pav.).

Pedagogų kvalifikacija bei nuolatinis jos tobulinimas yra viena svarbiausių prielaidų kokybiškam specialistų rengimui. Tenka apgailestauti, tačiau šiame kontekste švietimo

institucijos susiduria su rimtomis problemomis, kadangi tam skiriama nepakankamai lėšų, profesinių mokyklų pedagogai neturi galimybės tobulinti kvalifikaciją dalyvaudami projektuose.

Išanalizavus švietimo institucijų respondentų išreikštą nuomonę, formuluojamos šios išvados:

3. respondentai mano, kad bendradarbiavimo su darbdaviais galimybės yra pakankamos;
 4. labiausiai paplitusi bendradarbiavimo forma su darbdaviais yra tiesioginis bendradarbiavimas, sutartys ir tiesioginis bendradarbiavimas, trečioje vietoje – bendri projektai;
 5. Profesinių mokyklų respondentų grupėje 5 aktualiausios problemos reitinguojamos taip: 1. įmonėse trūksta specialistų, galinčių kvalifikuotai vadovauti mokinių/studentų praktiniam mokymui įmonėse; 2. trūksta praktinių žinių kaip parengti šiuolaikinius darbo rinkos poreikius atitinkančių praktikos programą; 3. trūksta bendradarbiavimo tarp moksleivio/studento praktikos vadovo mokykloje ir įmonėje; 4. trūksta įstatyminės bazės, aiškiai reglamentuojančios mokinių/studentų praktikos įmonėje atlikimo tvarką; 5. praktikos vadovams trūksta galimybių kelti kvalifikaciją;
- Kolegijų respondentai įvardija šias 5 svarbiausias problemas: 1. trūksta praktikos vietų; 2. įmonės nėra praktiškai pasirengusios organizuoti įstatymuose reglamentuojamą praktinį mokymą; 3. darbdaviai nėra suinteresuoti skirti dalį darbo laiko praktiniam mokinių/studentų mokymui; 4. praktikos vadovams trūksta galimybių kelti kvalifikaciją; 5. trūksta įstatyminės bazės, aiškiai reglamentuojančios mokinių/studentų praktikos įmonėje atlikimo tvarką;
 - švietimo institucijų respondentams būtų svarbi aiški gamybinės praktikos įmonėse organizavimo tvarka ir įmonių lankstumas. Profesinių mokyklų atstovai ypač didelę reikšmę teikia mokestinėms lengvatoms;
 - tiek darbdaviai, tiek švietimo institucijų respondentai mano, kad svarbiausios priemonės, kurias reikia plėtoti yra: glaudesnis bendradarbiavimas organizuojant praktikas bei besimokančiųjų gebėjimus ir bendradarbiavimas tobulinant programas;
 - profesinių mokyklų atstovai mano, kad svarbiausia yra ugdyti darbo su įrengimais/darbo priemonėmis įgūdžius, kai tuo tarpu kolegijų respondentai svarbiausiais įvardija profesinius darbinius įgūdžius. Antraisiais pagal svarbą

įgūdžiais, kuriuos reikėtų ugdyti praktikų metu, profesinių mokyklų respondentai pasirenka profesinius darbinius įgūdžius individualius bendruosius gebėjimus, o kolegijų respondentai - darbo su įrengimais/darbo priemonėmis įgūdžius ir bendradarbiavimo/komandinio darbo įgūdžius. Trečiaisiais pagal svarbą profesinių mokyklų atstovai įvardija individualius bendruosius gebėjimus, o kolegijų atstovai – individualius bendruosius gebėjimus ir bendravimą su klientais. Mažiausią reikšmę abi respondentų grupės skiria verslumo ugdymui, nors kolegijų atstovai verslumui suteikia svaresnę įvertį;

- profesinių mokyklų respondentai mano, jog moksleiviai yra tik laikina darbo jėga, o kolegijų respondentai teigia, jog darbdaviai nori užsiauginti reikiamą specialistą;*
- darbdaviai teigia, jog į praktikantus jie pirmiausia žiūri kaip į laikiną darbo jėgą;*
- kolegijų absolventų motyvacija įsidarbinti dvigubai didesnė negu profesines mokyklas baigusiųjų specialistų;*
- svarbiausi faktoriai lemiantys įsidarbinimą yra: asmeninės absolvento savybės ir motyvacija, įgyta darbo rinkoje paklausi specialybė ir verslumas, sugebėjimas pačiam įsikurti darbo vietoje, o gerais pažymiais įvertintos žinios švietimo institucijoje yra mažai reikšmingas faktorius.*
- kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje ir nuolatinis tobulėjimas yra aktualesni kolegijos absolventams;*
- svarbiausios problemos, įtakojančios kokybišką specialistų rengimą yra: trūksta informacijos apie kintančius darbo rinkos poreikius; besimokantys turi per mažai galimybių ugdyti praktinius gebėjimus, kad jie atitiktų šios dienos poreikius; mokyklų praktinio mokymo priemonių materialinė bazė pernelyg pasenusi arba nepakankama; praktinio mokymo dalykų programos neatitinka šios dienos darbo rinkos poreikių bei išryškėja kvalifikuotų pedagogų stygius;*
- kaip problemų sprendimo būdus, galinčius gerinti specialistų rengimo kokybę kolegijos įvardija užsienio šalių patirtį, profesinių mokyklų atstovai išryškina darbo rinko poreikių tyrimų svarbą bei poreikį nuolatinį atnaujinti metodinės mokymo bazės atnaujinimą;*
- siekiant gerinti specialistų rengimo kokybę profesinių mokyklų ir kolegijų atstovai taip pat pageidautų skirti didesnę dėmesį praktiniam mokymui įmonėse, sudaryti*

sąlygas pedagogams susipažinti su technologinėmis naujienomis, naudojamomis įmonėse bei skatinti verslo atstovus bendradarbiauti su mokymo įstaigomis tobulinant mokymo programas;

- *švietimo institucijos susiduria su rimtomis problemomis pedagogų kvalifikacijos tobulinimo kontekste, kadangi tam skiriama nepakankamai lėšų, profesinių mokyklų pedagogai neturi galimybės tobulinti kvalifikaciją dalyvaudami projektuose.*

IŠVADOS

Realizavus uždavinius ir apibendrinus visų respondentų grupių rezultatus, formuluojamos šios išvados:

- Kauno regiono įmonės ir profesines mokyklas bei kolegijas sieja pakankami bendradarbiavimo ryšiai, pasireiškiantys praktinio mokymo plotmėje praktikų organizavimas įmonėse, darbdavių įtraukimu į kvalifikacijų vertinimo procesus, bendrus projektus;
- Pagrindiniai probleminiai aspektai bendradarbiavimo srityje ugdant praktinius rengiamų specialistų gebėjimus yra darbdavių požiūris į praktikantus kaip į laikiną darbo jėgą, švietimo institucijoms trūksta praktinių žinių kaip parengti šiuolaikinius darbo rinkos poreikius atitinkančių praktikos programą, trūksta bendradarbiavimo tarp moksleivio/studento praktikos vadovo mokykloje ir įmonėje; trūksta įstatyminės bazės, aiškiai reglamentuojančios mokinių/studentų praktikos įmonėje atlikimo tvarką; trūksta praktikos vietų; įmonės nėra praktiškai pasirengusios organizuoti įstatymuose reglamentuojamą praktinį mokymą; darbdaviai nėra suinteresuoti skirti dalį darbo laiko praktiniam mokinių/studentų mokymui.
- Praktikų organizavimui įmonėse ir baigusių absolventų įdarbinimui taip pat kyla problemos, kadangi stinga praktikantų ir absolventų motyvacijos, nes nemaža jų dalis neplanuoja dirbti pagal įgytą specialybę.
- Švietimo institucijose įgytos žinios, bendrieji ir profesiniai praktiniai gebėjimai tik iš dalies tenkina darbo rinkos dalyvius.
- Darbo rinkos ir švietimo institucijų atstovai yra suinteresuoti plėsti bendradarbiavimą bei gali identifikuoti veiksnius, įtakančius glaudesnes švietimo ir darbo rinkos sąsajas.

Šis dokumentas/priemonė buvo parengtas (-a) pasinaudojant Europos Sąjungos finansine parama. Už šio dokumento/priemonės turinį atsako Kauno technikos kolegija ir jis (ji) neatspindi Europos Sąjungos pozicijos.